

Unitárius Közlöny

Kolozsvár, 1888–1948/1990. 17. (77.) évf.

12. szám. 2007 december

Ára: 1 lej, előfizetőknek: 0,70 lej

A Gyermekre várva

Négy hetet kapunk az élettől, hogy felkészüljünk Karácsonyra! Négy hetünk, ez évben pontosan huszonnégy napunk van arra, hogy lelkünket ünnepivé hangoljuk, hogy kívül-belül felkészüljünk a Szentes-tére, és az utána jövő három napra.

Kicsit félünk minden évben: megsz-e a varázs? Lesz-e olyan öröm, mint hajdanán? Megmozdul-e ott legbelül valami? Bár egy kis remegés, izgatottság, urambocsá' meghatódottság lesz-e? Úgy, mint régen, amikor szertartásszerűen bejelöltük a naptárban, hogy hányat kell még aludni! Ahogy megrajzoltuk, majd később megírtuk az angyalnak: tudjuk, hogy nem vagy olyan gazdag, de „légszi” azért azt a vilányvasutat hozd el! Félreértés ne essék, nem vagyunk telhetetlenek, de labda mellett talán az is elférne! A focicipő meg legyen ráadás, hiszen te tudod, hogy menyenyire vágyódunk utána!

Felnőttekként ezt elveszítettük! Sokak szerint éppen a lényegét: a várakozás

teljesedjen be „az a néhány” kívánságunk! Azt, hogy feszülten kell figyelni, mikor szólal meg a csengő! Azt, hogy a *Mennyből az angyalt* úgy kell énekelni, hogy „lássa a Jóistenke, hogy szívből örülünk!”

Most inkább az van, hogy „ajjistenem, itt az ünnep, még sehol sem állok!”

Pedig van négy vasárnapunk és tizen-nyolc hétköznapunk! Ez bőséges idő arra, hogy kihordjuk magunkban az Ünnepet! Katolikus eleink roratóra jártak, azt énekeltek, hogy „Harmatozzatok, egek!”, és amikor a sok évszázados ének megcsendült a templomban, akkor lelkük kivirágzott! „Oh, fényességes szép hajnal! / Kit így köszönt az angyal: / üdvözlégy teljes malasztal!” –énekelték a valóságban és a Gárdonyi-novellában, és az ember érezte, hogy a karácsony várása szent idővé alakult!

Ez az *adventus Domini*, vagy régi, veretes szóval: az úrjövet, és most ez tart lábban mindannyiunkat. Itt van a dolgok

szentségét és a készülődés varázslatosságát! Azt, hogy számolni kell a napokat, és mindig visszafelé! Azt, hogy esti imánkban megígérni, hogy mindent megteszünk, jól tanulunk, szót fogadunk, csak

nyitja: a Gyermek megszületését várjuk! Annak a Gyermeknek a világra jöttét, akit megjövendöltek, akinek a szülőhelyét a betlehemi csillag jelölte meg, és akinek érkezését az angyalok kórusa adta hírül!

*Minden kedves
Olvasójának életűjítő,
áldott karácsonyt
és boldog 2008-at kíván*

*az Unitárius Közlöny
munkaközössége*

Minden évben, több mint kétezer esztendeje, erre a csodára vár újra és újra a keresztény világ! Minden évben újraolvaszuk és újraéljük a történetet: „Az angyal pedig ezt mondta nekik: Ne féljete, mert íme, hirdetek nektek nagy örömet, amely az egész nép öröme lesz: Üdvözítő született ma nektek, aki az Úr Krisztus, a Dávid városában. A jel pedig ez lesz számotokra: találtak egy kisgyermeket, aki bepólyálva fekszik a jászolban.” (Lk 2,10–12) Oly sok minden kiolvasható ebből: az, hogy ne féljünk, az, hogy nagy örömet hirdetnek nekünk, az, hogy ez az öröm mindenkinek az öröme lesz, az, hogy üdvözítő vagy – „károlisan” – megtartó született nekünk stb. És végül az, hogy A Jel az lesz számunkra, hogy egy bepólyált kisgyermek fekszik majd a jászolban...

Aki várta már saját gyermeke születését, az tudja, milyen áldott idő az! Aki végigigzulta-imádkozta a kilenc hónapot, az átélte a születés eufóriáját! Aki hallgatta már magzata szívdobogását, az tudja, hogy gyermeke születése maga a teremtés legnagyobb csodája!

Lehet, hogy ez a felnőttek karácsonya: annak a tapasztalata, hogy a vajúdó világnak a betlehemi gyermek jelenti a beteljesülést! Többé már nem az angyal, nem a karácsonyfa, nem az ajándék a fontos, hanem az, hogy egy bepólyált csecsemő újjáteremt körülöttünk a világot!

Ahogy otthon a pásztorjátékban mondták: „Tiszta öröm tüze átég / a szemeken, a harangjáték / szól, éjfélí üzenet: Kis Jézuska született”

Fogadjuk be szeretettel házukba, otthonunkba, életünkbe!

Koppándi Botond

Jézus: a legnagyobb ajándék!

Ha behunyjuk szemünket és néhány pillanatra elmerengünk, elrévedezünk, a legszebb emlékek gyermekkorunk gondtalan világába visznek vissza, abba a mesés, elbűvölő, csodálatos világba, ahol az ajándékozó szeretetet annyiszor átértük, megízleltük, megtapasztaltuk, s amely annyi felejthetetlen örömet, boldog percet nyújtott számunkra.

Hallani véljük gyermekkorunk angyalainak szárnyuhogását, a csilingelő szán-csengőt, a glóriát éneklő gyermekek dalát, szülőfalunk, -városunk templomának karácsonyi harangbongását, s nem tudjuk felejteni ifjúkorunk karácsonyi táncmulatságait sem.

Ugye, milyen szívet-lelket melengető, átforrósító érzés felidézni ezeket?

Bátran, mindannyiunk legkedvesebb emlékei és élményei közé tartozik ka-

rácsony, Jézus születésének ünnepe. A költő megfogalmazásában: „Telek jutnak eszembe, telek, / régi, kemény, csillagos telek, / [...] Ó teleim, gyermeked telek! / Mily bolondul elfeledtelek. / Úgy megfakultatok, mint a gyöngy, ha / nem ringatja eleven meleg. / Némelyik már, mintegy szertehullt / lánchnak szeme, halkan elgurult... / Pedig amint fogy-fogy a jövődő, / egyre-egyre drágább lesz a mult.” (Babits Mihály: *Emlékezés gyermeked telekre*)

Milyen szép is az az ünnep, amelyet maga a szeretet hívott életre, teremtett meg! Milyen szép is az az ünnep, amely nem más, mint magának a szeretetnek a megnyilatkozása. Milyen szép és boldogító érzés igaz testvérként, a szeretet jegyében ünnepelni, és elfeledni legalább pár órára sérelmeinket, megaláztatásainkat, a hétköznapokban kapott sebeket.

Ne féljünk, örvendjünk a gyermek Jézusnak!

Az angyal pedig ezt mondta nekik: „Ne féljete, mert íme hirdetek nektek nagy örömet, amely az egész nép öröme lesz: Üdvözítő született ma nektek, aki az Úr Krisztus, a Dávid városában. A jel pedig ez lesz számotokra: találtok egy kisgyermeket, aki bepólyálva fekszik a jászolban.” (Lk 2,10–12)

Milyen jó lenne 2007 karácsonyán is az angyali örömmüzenetet félelem nélkül meghallani. Örvendezni, és nem félni! Örvendezni, és nem aggódni! Örvendezni, és nem szorongani! Örvendezni, és hinni!

Templomainkban, istentiszteleti hajlékainkban Isten szeretéből 2007 karácsonyán is hirdethetjük a boldogító örömmüzenetet, az evangéliumot.

Van-e szükséged, lelki éhséged, szomjad, igényed, egyházi lapot olvasó Testvérem, a karácsonyi örömmüzenetre? Ez az üzenet a magasságokból érkezik, mégis hallhatjuk ma is, ha nem zárjuk be szívünket és lelkünket. Erre a boldogító angyali szózatra lelkünknek ma oly nagy szüksége van, akár egy falat kenyérré, egy korty kristálytisza vízre éhező és szomjazó, elfáradt testünknek.

E drága örömhírt fogadjuk félelem nélkül, és juttassuk el azokhoz is, akik karácsonykor lelki süketekként, lelki vakokként nem hallják az örömmüzenetet, nem látják Isten végtelen szeretetéből eredő ajándékát: a megszületett gyermek Jézust!

Jézus megszületett! Isten – hitünk szerint – közénk adta legjobb gyermekét: Jézust! Ez a legtöbb, ami adható!

Milyen jó lenne karácsonykor rátalálni a legdrágább ajándékra, a minden félelmet elűzni képes, a lelki örömet megadni alkalmas örömmüzenetre: Jézus megszületett! Örvendjünk gyermeki lelkülettel Jézus születésén, és akkor velünk van, velünk lesz az Isten!

Adja Isten, hogy mindannyiunk számára örömteljes, boldog és áldott legyen e karácsony!

Pálffy Tamás Szabolcs

Milyen jó, hogy e szent ünnep testvérré avat, mert a hétköznapok, a létfenntartás ösztöne, a megélhetés, boldogulás, érvényesülés vágya sokszor egymás ellenfeleivé, vetélytársaivá tesz bennünket. Milyen jó, hogy esztendőről esztendőre magához szólít bennünket a gyermek Jézus, hogy a mindennapok fájdalmaiba, csalódásaiba, csüggedéseibe beleroskadt, szürkeségébe beletemetkezett lelkünket egy megtisztultabb, békésebb, boldogabb, szeretetteljesebb és megértőbb világba emelje fel!

Milyen jó, hogy a „karácsonyi gyermek” komor arcunkra mosolyt tud fakasztani; gyűlölettől szikrázó szemünket szelíd, szerető ragyogásba tudja vonni; sírásra görbülő szánkat mosolyra tudja formálni; munkában megkérgesedett kezünket imádságra és simogatásra tudja igazítani; tekintetünket a földiekről az égiekre, a láthatókról a láthatatlanokra, az anyagiakról a lelki-szellemiekre tudja irányítani.

Karácsony-tájt a legdurvább ember lelke is megmozdul, mert eszébe jut, hogy ő is volt valamikor fehér lelkű, szeretetre szomjazó-éhező ártatlan kisgyermek – talán éppen olyan, mint a kis Jézus –, csak a sok csalódás, a kudarcok, a sziszifuszi küzdelmek, eredménytelen, értelmetlen erőfeszítések, az emberek kapzsisága, álnoksága, harácsolása, tisztességtelen küzdelme kiábrándították minden szépből, nemesből, égből és eszményiből.

Vedd észre, hogy minden karácsony esélyt kínál arra, hogy újból fehér lelkű, szeretetet sugárzó gyermek légy, s megértsd, annyi megpróbáltatás után, hogy a legfontosabb érték, amire vágysz, ami nélkül nem lehetsz igazán boldog: a szeretet!

Vedd észre: minden karácsony újból és újból lehetővé teszi, hogy azzá váljunk, akik mindig is szerettünk volna lenni, örömet fakasztó, szeretetet sugárzó Isten-gyermekek, jó és igaz emberek.

Alapvető igazság, hogy a szeretet gyakorlásához legalább két emberre van szükség: aki adja és aki befogadja. Éppen ezért akit szeretnek, az nincs egyedül, az nincs magára hagyva. Szilágyi Domokossal azonosulva mondhatjuk: „Az ember arra született, hogy szeressen és hogy szeressék!” Karácsonyt éppen ezért nem lehet egyedül, magányosan ünnepelni. Mert szeretetünket nincs kivel megosztanunk. Szeretet nélkül pedig si-

folytatás a 4. oldalon
Józsa István Lajos

Geoffrey Levermore 1971-ben a londoni Imperial College-ben szerzett fizikusi oklevelet. 1974-ben PhD fokozatot nyert a Johnsen-Rabbe effektusról írt tézisével. Előbb a GEC Hirst kutatási központban, majd a Jules Thorn laboratóriumban dolgozott. 1980-ban alapította meg a London-Boroughs Energia Menedzsment Csoportot. 1991-től a Manchesteri Egyetem Tudomány és Technológia Intézetének munkatársa lett. Jelenleg a CIBSE időjárás-tanulmányozó intézet igazgatója, valamint az IPCC – az Egyesült Nemzetek Szervezetének időjárás-változást mérő kormányközi testülete – vezető szakértője.

Nobel-békedíj egy unitáriusnak

Geoffrey Levermore, az angliai Styal Unitárius Egyházközség tagja, decemberben veszi át – az Egyesült Nemzetek égisze alatt működő Időjárás-figyelő Kormányközi Panell (IPCC) több tagjával együtt – a 2007-es Nobel-békedíjat. Az alábbi beszélgetést John Midgley manchesteri unitárius lelkész készítette vele.

J. M.: Levermore professzor, Ön most valószínűleg nagyon boldog ember, a Nobel-békedíj odaítélésének hallatán!

G. L.: Természetesen az vagyok. A díjazott szervezetben azonban többen dolgozunk együtt, úgyhogy a kitüntetés mindannyiunké.

J. M.: Mi tulajdonképpen az IPCC lényege?

G. L.: Az Időjárás-figyelő Kormányközi Panellt az Egyesült Nemzetek Szervezete hívta életre, engem Nagy-Britannia kormánya küldött a testületbe. Azt tanulmányozza, amit a tudósok kutatásai világszerte előterjesztenek az időjárás változásáról: összegyűjtjük, elemezzük, értékeljük, majd a kormányok elé terjesztjük a legújabb kutatások eredményét. A mi munkánk az a nemzetközi standard, amihez minden többi szakvéleményt hozzámérnek. Amikor például Al Gore filmjét (*An Inconvenient Truth*, „Kényelmetlen igazság”) egy ellenséges érdekcsoport bíróság elé vitte, a mi jelentésünkkel hasonlították össze a tartalmát. Az emberek komolyan veszik a munkánkat.

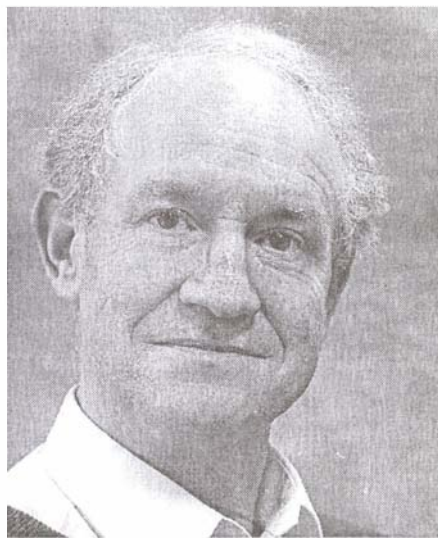
J. M.: Hogyan kapcsolódik össze ez a munka unitárius hitfelfogásával?

G. L.: A legfőbb kapcsolódási pont a bizonytalanság. A szakmában léteznek már időjárás-előrevetítő modellek, de a legtöbbjük kaotikus jellegű. Ezt érzem a hívő ember lelkében is: mindannyian az igazság keresői vagyunk – de mi az igazság? Nincs egyetlen válasz erre a kérdésre, csak sok lehetséges felelet. A nagyközönség, az újságírók nehezen boldogulnak a szakma lehetőségei, feltételezései, bizonytalanságok által átszőtt világában – nekem ez unitáriusként könnyebben megy.

J. M.: Mi vonzotta az unitárius egyházba?

G. L.: Feleségemmel együtt az anglikán egyház tagjai voltunk. Csak amikor

beválasztottak egy egyházközségi vezetőségbe, akkor kezdtem el odafigyelni, és gondolkodni a lényegen. Egyre gyakrabban kezdtem ezzel a mondanivalómat: „De várjunk csak egy percet...” Nem tetszett a fundamentalista gondolat sem: „Higgy, és üdvözlösz!” Amikor a nikaiai hitvallást megismertem, azt gondoltam: „Ez nem a Bibliából való!” A prédikációk egyszerűen nem ragadtak magukkal. Aztán egy alkalommal egy unitárius lelkésszel hallottam beszélni. Többek között azokról

a fundamentalistákról beszélt, akik autójukra Jézus a felelet lehúzókat ragasztanak. „Az én autómra inkább a Jézus a kérdés! lehúzást ragasztanám!” – mondta, és ez szíven talált. „Ezek az unitáriusok éppen azt hiszik, amit én is!” – gondoltam, és azóta a styal unitárius gyülekezet lelkes közössége a lelki otthonunk.

J. M.: Tudósi munkáját az Épített Környezet alapelveire fektette fel. Ennek vannak vallásos vonatkozásai is, a természethez, és az emberi természethez kapcsolódóan. Amikor olvastam, hogy Nagy-Britannia kormánya igényt formált az Antarktisz egyes területeire, felkiáltottam: „Levegýetek róla a piszkos kezeteiket!” Mit gondol erről?

G. L.: Az antarktisi helyzet csak a jéghegy csúcsa. Az igazi harc az alatta fel-lehető olajmezőkért és más altalajkincsekért folyik. A kérdés az, hogy nemzetközi

közösségként félre tudjuk-e tenni szét-húzó érdekeinket, és tudunk-e együtt dolgozni e terület védelméért.

J. M.: Van esélye az együttműködésnek a környezetvédelemben?

G. L.: Lennie kell! A megoldást pedig a hidegháború végét hozó helyzethez hasonlítom: akkor az amerikai fél is, a szovjet fél is rájött, hogy mindenható fegyverek használatával nukleáris tél áll be Washington és Moszkva legmélyebb föld alatti menhelyein is. Most is azt kell felismernünk, hogy az időjárás változásával együtt is ugyanazt a levegőt szívjuk, szegénynek és gazdagnak ugyanaz az oxigén-szükséglete. Rá kell ébrednünk tehát, hogy védelme közös feladat.

J. M.: A Nobel-díjak közül miért éppen a békedíjat ítélték meg a munkájukért?

G. L.: Az éghajlati változások nyomán a béke kerülhet veszélybe: néhol szárazság lesz, máshol áradások, gyökeresen megváltozik a természeti környezet, és felerősödik a népességmozgás, ami újabb világháborúhoz vezethet. Ez sajnos ilyen egyszerű.

J. M.: A megoldást mégis sokkal nehezebb megtalálni.

G. L.: A tudósok régóta mondják, hogy a globális felmelegedés nagyobb veszélyt jelent az emberiségre, mint a terrorizmus. Évente már most több ember hal meg az áradásokban, a földrengésekben és más éghajlati okokból, mint a fegyverek által. Ha egyből és teljesen leállítanók a szénmonoxid-termelő tevékenységet a Földön, a tengerszint akkor is, továbbra is megállíthatatlanul növekedne a felmelegedés miatt. Londonban a Temze partjaira már most tervezik az óriási védőgátrendszert, Manhattan csak alig valamivel fekszik a tengerszint felett, Bangladesh népének veszélyeztetettségéről nem is beszélve. Mi történik majd e helyeken, ha a mai fenyegetettség valóban bajjává lesz?

J. M.: A világbéke kerüli újra veszélybe...

G. L.: Így van. És a vallások közül a fundamentalista keresztények, a fundamentalista iszlám tagjai csak rosszabbítják a helyzetet. Én hiszek a demokráciában úgy, hogy mindannyian felelősséget vállalunk érte. És olyan vallásokat szeretnék, amelyek jobban előtérbe helyezik az erkölcsi felelősséget, a „Szeresd felebarátodat, mint önmagadat” elvét. A fenyegetések közepette mindannyiunknak felebarátokká kell lennünk.

J. M.: Ezt akár személyes felhívásnak is vehetjük. Gratulálunk, és köszönjük a figyelmeztetéseket.

(Megjelent a *The Inquirer* című angliai unitárius lap 2007. november 3-i számában. Fordította Gyerő Dávid)

Jézus: a legnagyobb ajándék

folytatás a 2. oldalról

vár, boldogtalan és már-már elviselhetetlen az élet.

Kétségtelen, hogy a legnagyobb ajándék a keresztény világ számára: maga Jézus. Isten megnyilatkozó szeretete: Jézus. Isten nem akarja, hogy az ő népe „sötétségben” járjon és félelemben éljen. Ezért szólt azon a bizonyos betlehemi éjszakán ekképpen: „Ne féljete, mert íme, hirdetek nektek nagy örömet...”

Isten ajándéka egyetemes, mindenkihez szóló. A Jézusban testet öltött szeretet nem személyválogató, nem kirekesztő és nem kizárólagos. Nemcsak a zsidóknak, hanem a pogányoknak is szól. Nemcsak a gazdagoknak, hanem a szegényeknek, a föld népének is szól! Isten olyan egyetemes ajándékot adott karácsonykor, amelyre gazdagnak és szegénynek egyaránt szüksége van. Olyan ajándékot adott, amelyet nélkülözni nem lehet. Ennek hiánya elviselhetetlenné teszi az életet. Olyan ajándék a szeretet, amelyet lehet adni és lehet kapni. „Csak egyet nem lehet: szeretetet zsarolni, erőszakkal megszerezni. És ezt legtöbbször nem tudják azok a szegények és szerencsétlenek, akik szeretetre éhesek” – írja Márai Sándor.

„A szeretetet szét kell osztani az emberek között, hogy el ne fogyjon. Mikor már másnak nem jut, magadnak sem marad belőle.” – vallom magam is Garai Gáborral (*Példázat a szeretetről*).

Üdvözítő, Megtartó, Szabadító, Megváltó született a keresztény világ számára. Ennek jele ott és akkor, Dávid városában, Betlehemben egy kisgyermek volt.

Hihetetlen, hogy egy kisgyermek felnőtt embereket meg tud tanítani szeretni! Igen, mert egy kisgyermek sok-sok szeretetre vágyik, sok-sok törődést, odafigyelést, gondoskodást és türelmet igényel. Mi viseljük gondját, mégis ő tanít meg bennünket a szeretetre. Mi emeljük fel őt keblünkre, mégis ő tölti meg szívünket örömmel, boldogsággal, szeretettel. Ugye nélküle milyen boldogtalanok lennénk?!

De a gyermek megtanít az áldozatos életre is. Lemondásra, önfegyelemre és önmérsékletre.

Ha egy kisgyermek ennyi mindenre képes megtanítani a felnőtt embert, mennyivel többre taníthat meg bennünket a *karácsonyi* gyermek: Jézus!

Megtanít arra, hogy nélküle értelmetlen pénzpazarlás, hiabavaló költekezés a karácsonyi ünneplés, hogy minden karácsony lelki életünk gazdagítását hivatott szolgálni és nem újabb alkalom fejedelmi lakomák rendezésére. Megtanít arra, hogy karácsony nem a költekezés ünnepe, hanem a szeretetét! Megtanít, hogy a jézusi szeretet teremt karácsonyt, nem pusztán

az ajándék-osztogatás. Hiszen ajándékozni bármikor lehet – de attól még nem lesz karácsony! Sőt, szeretet nélkül is lehet ajándékozni. Mert van, aki megszokásból, unott kötelességből, netán a megszólás félelmétől vezérelve cselekszik. De olyanok is vannak, akik számításból, érdekből, hízelgésből osztogatnak ajándékot.

A karácsonyi gyermek arra is megtanít, hogy a szeretet indít ajándékozásra és nem fordítva: az ajándékozás szeretetre. Nem azért adunk ajándékot, hogy miniket szeressenek, hanem azért, mert valakit szeretünk, a másik iránti szeretetünket óhajtjuk kifejezni.

S olyan jó lenne végre már megérteni – épp Jézusnak köszönhetően –, hogy karácsony szépsége, öröme, ragyogása nem attól függ, mire futotta pénzünkéből. Az ünnep szépségét, gazdagságát, milyenségét sokan ma is az anyagiakkal hozzák összefüggésbe, annak függvényeként értékelik. Minél több pénz, annál nagyobb karácsonyi öröm. Értsük meg végre, hogy Jézus nem ezért született, Isten nem ezért küldte őt a világba, hanem az ember üdvözítéséért, megtartásáért, megváltásáért. Élete, áldozata, evangéliuma egyértelműen arról tanúskodik, hogy az ember a legnagyobb érték, érte történik minden, őt kell szeretni, megmenteni, megtartani a szép, tiszta, igaz úton. Azért jött, hogy megtanítsa igazabb, szebb, emberségesebb, áldozatosabb, bizóbb életre.

Igaz, hogy az ajándékozás a szeretet megnyilatkozási formája (lehet), ám tudni kell azt is, hogy az ajándékozás csak *egyféle* formája a szeretet megnyilatkozása-

sának a számos közül. Nem lehet leróni egy évre szeretetünket karácsonykor szeretteink iránt, azt naponta kell gyakorolni felelős, áldozatos, önzetlen jézusi szeretettel. Egy-egy ajándékkal nem lehet felmenteni magunkat már-már megbocsáthatatlan bűneink alól.

A Bibliában az angyalok Isten akaratának végrehajtói, Isten titokzatos hírnökei, üzenetének közvetítői, az emberek őrizői. Gyermekkorom egyik legszebb karácsonyi verse örökre belevésődött emlékezetembe: „Tudjátok-e, hogy az angyal a jóságos szeretet, / s ahol meleg szívvel jártok, / mindig ott van veletek. / Ahol megmozdul a lélek, / hogy az élet szebb legyen, / Bárhol széles e világon, / ott ragyog fel Betlehem”. Mozduljon meg legalább ilyenkor lelkünk, és mutassuk meg, hogy tudunk jók is lenni!

Jézus félreérthetetlenül tudomásunkra hozta: „Nagyobb boldogság adni, mint kapni.” Adni, átérezni a másik örömét: kétszeres öröm!

Az ajándékok nagyságával, pénzbeli értékével pedig sose dicsekedjünk, mert az nem szeretetünk fokának mértéke, hanem anyagi helyzetünké. Szeretünk mértékét szeretteink, embertársaink iránti naponkénti áldozatunkban kell megmutatnunk.

Tanítsa meg számunkra karácsony örökre, hogy a dicsőség mindig Istené, s a lelki béke, a nyugalom, a jól és jót cselekvő, jézusi tanítás szerint élő, békeségre igyekvő emberé! Ha megértjük ezt, bizonyára boldog, felemelő lesz a karácsonyunk.

Déli kapu

Háromszék székvárosától, a megyeszékhely Sepsiszentgyörgytől alig néhány kilométernyire délre, az Olt bal partján fekvő kis falu Sepsikilyén (Kilyén), amelyet Kylien néven először az 1332-es pápai tizedjegyzék örökített meg. A helységnevet Benkő József a falu régi temploma feltételezett védőszentjének, Würzburg ír származású vértanú püspökének, Szent Kiliánnak a nevéből származtatja. Bálint Sándor szerint a Kélián, Gellén, Kiliyén (s a ma is használatos Gilyén, Kellán) családnévek, valamint a Kilyén, illetve a gyermekoi Kilyénfalva helynév arról tanúskodik, hogy már a középkorban is ismertük ezt a szentet. Bár írásos adat eddig még nem került elő, amely a háromszéki Kilyén esetében ezt a patrocíniumot igazolná, Kónya Ádám tanár, a Székely Nemzeti Múzeum nyugalmazott igazgatója szerint az, hogy a templom hossz tengelye a keleti

iránytól majdnem 30 fokkal eltérést mutat északkelet felé, azt valószínűsíti, hogy az épület alapjait Szent Kiliánnak a nyári napforduló tájékára eső ünnepén tették le. Az 1977. évi pusztító erejű földrengésben megsérült templomban az 1978-tól a nyolcvanas évek elejéig végzett régészeti és épületkutatás során kiderült, hogy eredetileg torony nélküli, nyújtott félkörívesen záródó szentélyű egyhajós templom volt, amely a 13. század végén épült a település 12–13. századi temetőjére. A protestánsok által lemeszelt középkori festményeket Huszka József tárta fel az 1890-es évek végén, s készített róluk másolatokat, amelyek ma is megvannak. A templombelsőben feltárt falképeket azonban az egyházi hatóságok kérésére kényszerűen visszameszelte. Az északi és a nyugati falon a Szent László-legenda, a déli falon Jézus életének – mára restaurált – jelenetei

láthatók. A templomot először az 1473. évi első adatolt háromszéki földrendést követően alakították át. Az újonnan épített déli bejárat csúcsíves záródásába vésett 1497-es évszám minden valószínűség szerint az átépítés befejezésének dátuma. Ebben az állapotában vette át a 16. század utolsó évtizedeiben a falu unitárius hitre tért közössége. A 18. század első felében volt a vidéken még két nagyobb földrendés. A templom nagy felújításába az unitárius hívek azonban csak 1799-ben fogtak, s abban az évben el is készült a hajó festett famennyezete, de a munkálatokat 1802-ben újabb nagy erejű földrendés szakította meg. A természeti csapást követő helyreállítás során új, festett deszkamennyezetet készítettek. A déli bejárat feltehetően szintén megsérült portálját kibontották, díszesen faragott köveit később részben az új torony és a déli portikusz építésénél használták fel falazóanyagként. A kőkeret évszamos darabját látható formában a 19. század elején végzett átalakítási munkálatok alkalmával az új nyugati bejárat szemöldöke fölé építették be. A nyugati homlokzathoz illesztve építették fel a ma is álló favázás, téglafalazású harangtoronyt.

Több mint másfél évtizedig nem használták az életveszélyesnek tartott templomot az 1977-es földrendés után. Az értékes műemléktemplom legutóbbi helyreállítási, restaurálási munkálatai az 1986. és az 1990. évi újabb rengéseket követően, 1994-ben kezdődtek meg. A helyreállítási munkák az erősen sérült harangtorony szerkezeti megerősítésével, valamint a tető teljes felújításával kezdődtek. Ezt követte a falak felújítása, a festett kazettás mennyezet restaurálása és a mérműves ablakok helyreállítása, új téglapadló

fedtetése az első, még román kori templom kirajzolódó alaprajzával, majd az újra feltárt falképek restaurálása. A Szent László-legenda s a többi falkép mellett a helyreállítás leglátványosabb eredménye az egykori késő gótikus déli portál hiteles rekonstrukciója volt: eredeti helyükre kerültek a másodlagosan befalazott faragott kötoredékek. A külső és belső helyreállítási

tás eredményeként a templom visszaidézi a székelyföldi középkor világát.

A helyreállítást és a restaurálási munkákat javarészt román állami támogatásból végezték magyar (Fekete Márta, Máté László építész, Bodor Csaba statikus, Kiss Loránd, Pál Péter falkép-, Árpási Tamás, Bereczki Csilla fa-restaurátorok, Hankó Dénes építési vállalkozó) és román (Zsuzsanna Heitel művészettörténész, dr. Dana Marcu régész) szakemberek, de jelentős támogatást nyújtott a magyar Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma és az Európai Bizottság is.

A mintaszerűen helyreállított templom nemcsak építői s a fenntartó közösségek, hanem a helyreállítók által is „megjelölt hely”. „Urunk, Istenünk, amit felhalmoztunk, hogy nevednek házat építsünk, mind a te kezedből származik, és a te tulajdonod. Tudom, Istenem, hogy megvizsgálod a szívem, és hogy az egyeslelkűség tetszik neked. Azért mindezt őszinte szívvel ajánlottam fel neked. [...]” (1Krón 29,16-17) Emlékeztessen a kilyéni templom a helyreállítást tervező és irányító, alapos, gondos, megbízható munkát végző építészre, a nemrégiben tragikus hirtelenséggel elhunyt Máté Lászlóra!

Sebestyén József

Forrás: *Magyar Nemzet, Hétfévi Magazin*

Vége a reverzálisnak?!

„Új” reverzális-törvénykezés

Az itt következő írás azok számára kíván tájékoztatást és segítséget nyújtani, akik (öntudatos) római katolikus vallásúval kötött egyes házasságban élnek, vagy erre készülnek.

Egyházunk a lelkiismereti és vallásszabadsági törvény (1568) a világon elsőként való kieszközölésétől számítva fennállását, és azóta is következetesen ragaszkodik ezekhez az értékekhez. Tudjuk azonban, hogy a vallási türelem egy türelmetlen világban komoly létszámvesztést okoz, és az könnyen értelmeződik a tömegek előtt vallási közömbösségként. Öntudatos híveink tudják, hogy a közös mennyei szülő eszméjében felragyogó vallási türelemnek és kölcsönös tisztületnek semmi köze nincs a közömbösséghez, épp ellenkezőleg: ha számomra fontos a vallásom, akkor tudom megérteni, hogy a másinak is miért fontos a sajátja.

A szabad vallásgyakorlás joga kiterjed a vallás szabad megvalósítására és annak családi értéként és örökségként való továbbadására is. Ebben minket, unitáriusokat (és másokat) nagymértékben korlátoz(ott) a római katolikus egyház által követelt „reverzális”.

Amiért tollat ragadtam, az a következő: meggyőződésem, hogy a „reverzális” körüli – szándékosan fenntartott? – tájékoztatatlanság és félreértések megszüntetésével egy békésebb együttélés lehetősége nyílik meg katolikus testvéreinkkel, miközben kevesebb nemrég született vagy születendő gyermeket „vesztünk el”.

Gyakran hallani az összes gyermekét „elkeresztelt” vagy erre készülő egyháztagnótól: „Mit tehetnék, tiszteletes úr/asszony, hiszen alá kellett írnom a reverzális, amiben arra köteleztek, hogy beleegyezésemet adjam minden születendő gyermekem katolikus keresztségéhez. Különben nem esketett volna meg a plébános, vagy most utólag már egyetlen gyerek másként kereszteléséért is megvonná házastársamtól a szentségek kiszolgáltatását.” Mint látni fogjuk, az előbbi vélekedés nagymértékű tudatlanságot tükröz, ráadásul óriási veszteségeket okoz mind a családi együttélés, mind az egyházi továbbélés tekintetében.

Lényeges változások a katolikus törvénykezésben

A római katolikus egyház a II. Vatikáni zsinat (1962–1965) és annak dokumentumaiban érzékelhető lépéseket tett a vallásszabadság mint alapvető emberi jog tiszteltetés irányában, még ha annak gyakorlatba ültetése akadozik is. Célszerűnek látszik, hogy először a zsinatot megelőző vegyesházassági törvénykezést tekintjük át, hogy felismerhetővé váljék annak az erdélyi köztudatban való mai (!) befolyása. Ezt követően a zsinat utáni fejleményekre irányítjuk a figyelmünket, és azokra a döntési lehetőségekre, amelyekben az egyetemes vallásszabadság és a katolikus törvénykezés érvénye egyidejűleg valósulhat meg.

Az 1917-es Törvénykönyv (Codex Iuris Canonici) jó bizonyossága testvéreink zsinat előtti nagyfokú vallási türelmetlenségének. *Tiltotta* a házasságkötést egy katolikus és egy más felekezeti megkeresztelt között, de ha az a megfelelő feltételek mellett mégis létrejött, *érvényességét* elfogadta. Egy nem megkeresztelttel nem csak tiltotta, de érvénytelennek is tekintette a frigyet („valláskülönbség akadálya”). A tiltás alóli *felmentés* feltételei közt szerepelt, hogy a nem katolikus félnek ígéretet kellett tennie arra nézve, hogy a katolikus felet nem téríti el hitétől (miközben a fordítottját ajánlotta), és *mindkettőnek* írásban vállal-

nia kellett, hogy minden születendő gyermeket katolikusnak kereszteljen. A házasságkötést megelőző más jellegű megegyezés az ifjú pár között, vagy a reverzálisban adott ígéret utólagos nem-teljesülése az „önmagától beálló kiközösítés” büntetését vonta maga után. A mai köznyelv ezt „a szentségektől való eltiltás” kifejezéssel foglalja össze. Az a tény, hogy ezek a feltételek és következmények olyan ismerősök ma is, jól mutatja, hogy az erdélyi köztudat a vegyesházassági törvénykezés újabb fejleményeit még nem tette magáévá, jóllehet már azok is több évtizedes múltra tekintenek vissza. Most tehát ezeket nézzük meg.

A II. Vatikáni zsinat dokumentumai és az annak szellemében fogant pápai megnyilatkozások készítettek elő a mai érvényben levő 1983-as Törvénykönyvet. Ebben külön fejezetet kapott a vegyes házasságok szabályozása (1124–1229. kánonok).

A vegyes házasság katolikusok számára *tilalom* marad ugyan, de nem *akadály*, amelyhez *engedélyt* kell kérni a helyi ordináriustól (a gyakorlatban a helyi plébános). Az engedély megadása egyfelől „megfelelő és ésszerű okokból” történhet, másfelől három feltétel teljesüléséhez kapcsolt. Az okokat a kánon nem részletezi, mintegy a helyi ordináriusra bízva azok mérlegelését. Egyes kommentárok itt pozitív és negatív okokat taglalnak. Pozitívként már az ifjú pár komoly elhatározása önmagában is elegendő, negatív oldalon pedig főként a tiltás veszélyeit kell mérlegelni: esetleg csak polgári esküvőt kötnek, a katolikus fél eltávolodik egyháztól stb.

A három feltételt pontosan idézzük, és egyenként magyarázzuk.

1. feltétel (kánon 1125/1): „*A katolikus fél nyilvánítsa ki, hogy kész a hittől való eltávolodás veszélyeit elhárítani, továbbá ígérje meg őszintén, hogy erejéhez képest mindent megtesz azért, hogy minden gyermeke a katolikus egyházban keresztelkedjen és nevelkedjék.*”

Mindenekelőtt azt a változást kell észrevenni, amit itt a II. vatikáni zsinat szellemisége hozott: a vallásszabadsági törvény értelmében minden felekezet csak a saját híveitől kérhet bármit is, és őket sem kényszerítheti lelkiismerete ellen cselekedni (vö. pl. *Dignitatis Humanae* 2–5). A gyermekek keresztségére utaló *ígéretet* tehát csak a katolikus félnek kell megtennie. *Ígéret*ről van itt szó, és nem garanciáról, azaz az ígéret meg nem tartása utólag nem vonhat maga után büntetést, azaz hatályon kívül helyeződik a kiközösítés. (Hogy némely plébános mégis gyakorolja, magatartása jogsértő jellegéért maga kell hogy számot adjon Isten, lelkiismerete, gyülekezeti tagjai és egyházi hatósága előtt.) Mit jelent az, hogy erejéhez képest mindent megtesz? A Törvénykönyv magyar kiadásához készített magyarázó lábjegyzetben Erdő Péter ismert kánonjogász (ma már bíboros-prímás) a következőt mondja: „ha a nem katolikus fél, bár házasságkötés előtt nem tiltakozott, de később válással fenyeget a gyermek katolikus keresztelése vagy nevelése esetére, a katolikus fél morálisan nem tekinthető kötelestnek ígéretének megtartására, hiszen az »meghaladná erejét«.” Lukács Róbert, a gyulafehérvári katolikus Hittudományi Főiskola tanára szerint „a katolikus féltől azt kérik, hogy tegyen meg minden lehetőséget, és semmivel sem többet egy adott helyzetben... A gyermek katolikus keresztsége a nem katolikus fél hozzáállásától is függ. Egyes esetekben lehetséges a gyermek katolikus keresztelése és nevelése, más esetekben egyszerűen lehetetlen. Ebben az esetben a katolikus féltől nem kérik azt, hogy olyant tegyen, ami lehetetlen.” (*Studia Theologica Transylvaniensis* 9 (2007), 14.p.)

2. feltétel: „*Ezekről a katolikus fél által teendő ígéretekről a másik felet idejében értesítsék, hogy biztos legyen, hogy ő valójában tudatában van a katolikus fél ígéretének és kötelezettségének.*”

Értesítésről van tehát szó, és nem *kötelezésről*, azaz *tudomásulvételről* és nem *beleegyezésről* vagy *ígéretéről*. A közlés és

tudomásulvétel módjának részleteiről az adott térség püspöki konferenciája dönt, jelenleg nálunk az aláíratás vagy a jegyzőkönyvet felvevő tanúk előtti „igen” van gyakorlatban. Figyelni kell azonban arra, hogy amit kérhetnek, az csak a katolikus fél ígéretének a tudomásulvétele, amilyen ígérettel lényegében mi unitáriusok is mindannyian tartozunk saját vallásunk és egyházunk irányában, még ha ennek formális kinyilvánítására nem is vagyunk kötelezve. A dolog jelentőségére való tekintettel még egyszer: nem reverzalist írunk alá, amelyben kötelezzük magunkat gyermekeink „átkeresztelésére”, hanem hitvestársunk ilyen irányú ígéretének tudomásáról adunk számot.

3. feltétel: „Mindkét felet meg kell tanítani a házasság céljaira és lényegi tulajdonságaira, melyeket egyik fél sem zárhat ki.”

Ezzel a feltétellel messzemenően egyetértünk, és hasonló házassági felkészítőt mi magunk is gyakorolunk. Üdvözlendő, hogy lelkészek jelenlétében legyen lehetősége az ifjú párnak szembenézni kérdéseikkel, megismerni egymás vallásának a házassági együttélésre vonatkozó tanításait, és egyeztetni értékrendjüket, amikor egy életre a közös növekedés és a kölcsönös önatadás mellett kívánják elkötelezni magukat.

A kérdéskörben még három fontos tényezőt kell megismernünk, amelyek jól segíthetik egyes házasságra készülők híveinket és választottjukat a helyzet mérlegelésében.

Az egyik – hogy kit minősít, azt most ne részletezzük –, hogy a katolikus egyház hivatalosan nem ismeri el az unitárius keresztség érvényességét, mert abban nem szerepel a szentháromsági formula. Katolikus kánonjogi szemszögből nézve tehát az unitáriusokkal a „valláskülönbség akadály” áll fenn, és a házasság, bár létrejötté után érvényes, az nem minősül szentségnek. Tehát ígéret ide, aláírás oda, a katolikus félnek tudnia kell, hogy egyháza nem tekinti szentségnek egy unitáriussal kötött házasságát. Ugyanakkor a helyi ordinárius hatáskörében áll a döntés joga, hogy egyes vallásúak esetén engedélyezze a házasságkötés mise keretében történő kiszolgáltatását.

A másik, hogy egyes vallásúak esetén – és főként az ő esetükben – a katolikus fél kérheti a kánoni forma alóli felmentést ordináriusától. A felmentés megadása után a házasságot meg

lehet kötni egy nem katolikus lelkész vagy akár csak egy civil hatóság előtt is. Milyen okok mellett kérhető a kánoni forma alóli felmentés? Lukács Róbert a következő példákat kínálja egy dél-afrikai püspöki konferencia anyaga alapján: amikor a katolikus félnek lelkiismereti aggályai vannak egyháza szertartását illetően; amikor fennáll a veszélye annak, hogy a nem-katolikus fél elidegenedik családjától és/vagy vallásától; amikor a nem-katolikus fél azt kéri, hogy hozzátartozói asszisztáljanak házasságkötésénél; amikor a katolikus pap jelenléte kellemetlenséget okoz; amikor nincs a környéken katolikus templom; amikor a csak névleg katolikus egy öntudatos más vallásúval köt házasságot.

A harmadik, hogy az 1983-as Törvénykönyv (1127/3) tiltja a kettős szertartást. E tekintetben teljes az összhang a többi keresztény (beleértve az unitáriusokat is) felekezet felfogásával, és keresni kell a megegyezés és a közösen végzett szertartás útját. Kettős szertartásnak minősül, ha az egyházi házasságkötést egy másik felekezet templomában megismétlik, vagy ha a szertartáson közösen részt vevő lelkész külön-külön veszi be a maga hívétől a fogadalmat/beleegyezést. A kívánatos az, hogy az ifjú pár mindkét tagja ragaszkodik vallásához, a két felekezet lelkésze közösen végezze a szertartást. Számos esetet tudunk, amikor a katolikus plébános és az unitárius lelkész közös istentisztelet keretében, békés egyetértésben áldották meg a házasságkötést. Erre nézve készült szertartási rendtartás, de mivel a kérdés szakmai része a lelkészekre tartozik, itt a hívektől csak a lehetőség ismeretét kérjük, és azt, hogy a kérdésben kérjük lelkészüket a legméltányosabb megoldás megtalálásában.

Minden házasulandó és már házasságban élő testvérünk életére Isten áldását kérem, amely mindig segít a szeretet és békesség áldásos útjának megtalálásában, és annak felismerésében, hogy a másság nem akadály, hanem lehetőség az élet gazdagságának és egymás (azaz önmagunk) megismerésének kiteljesedésében.

Amennyiben a témával kapcsolatban Olvasóinknak további kérdéseik merülnek fel, örömmel várom leveleiket a szerkesztőségbe.

dr. Czire Szabolcs

Isten szeretetének fényében élni

Szilágyi Domokos tiszteletbeli köri felügyelő gondnokkal
Pálffy Tamás Szabolcs beszélget

P. T. Sz.: Domi bácsi, öröm Önnel találkozni és beszélgetni. Életének 82. évében csodálatra készíttet testi egészsége, szellemi frissessége, lelki gazdagsága, emberi tartása. Bizonyára az *Unitárius Közlöny* olvasói osztoznak az örömben, és kíváncsian néznek beszélgetésünk elé. Milyen volt Domi bácsi gyermek- és ifjúkora?

Sz. D.: Köszönöm, hogy rám gondoltál. Ez a beszélgetés számomra megtiszteltetés. 1926. szeptember 21-én születtem Kisadorjánban (Nyárádgálfalva község, Maros megye). Szüleim szorgalmas földművelő emberek voltak. Nyolcan voltunk testvérek, sajnos ma már csak ketten élünk az egykori népes családból.

Apámat 10 éves koromban elveszítettem, így árvaságban nevelkedtem. Elemi iskoláimat a kisadorjáni unitárius egyházi iskolában végeztem 1939-ben, ugyanabban az évben konfirmáltam. Konfirmálásra a tanító bácsi írt egy rövid köszöntő beszédet, amelynek a felolvasásával engem bízott meg. A beszédet megtanultam, és amikor elmondtam, Papp Gyula tiszteletes úr kezet fogott velem, balkezét a fejemre tette és ezt mondta: „Domi fiam, neked tovább kell tanulnod!” Ugyanezt elmondta anyámnak is, amikor mentek ki a templomból. Ez a felhívás meghatározó volt egész életemre. Íme, mit jelent a papi tekintély! Addig sem én, sem anyám vagy testvéreim nem gondoltunk arra,

hogy valóban mehetnék középiskolába. A pap bácsi tanácsától nem tudtam szabadulni, állandóan a fülemben csengett, és egyre hajtogattam hol csak gondolatban, hol hangos szóval: *én tovább kell hogy tanuljak!*

Történt aztán, hogy 1940-ben „bejöttek a magyarok”, és amikor megláttam az első magyar katonatisztet, szinte önkívületi állapotban így kiáltottam fel: „Én magyar katonatiszt leszek!” Azonnal beíratkoztam a marosvásárhelyi polgári fiúiskolába, amit sikeresen el is végeztem, de amire befejeztem, a „magyarok” itthagytak bennünket, a 2. világháború elvitte gyermekkori álmomat, vágyamat. Nem lehettem az, amit igaz szívemből kívántam.

P. T. Sz.: Gondolom, serdülőként e csalódásból viszonylag könnyen kilábalta; miként tervezte-élte fiatalkorát, hogyan alapított családot?

Sz. D.: Más választásom nem volt, beíratkoztam a marosvásárhelyi Taní-

folytatás a 8. oldalon

Isten szeretetének...

folytatás a 7. oldalról

tóképző Intézetbe, amit az 1947–48-as tanévben el is végeztem. Első kinevezésemet – helyettes tanári minőségben – a borszéki általános iskolához kaptam. Ott tanítottam két évet, majd saját kérésre áthelyeztek a nyárádgálfalvi általános iskolához. Itt megnősültem, feleségül vettem Fekete Éva tanítónőt, aki Erdélyi Fekete Lajos egykori brassói unitárius lelkész-esperes leánya volt.

Egy évi boldog házasság után, 1951. őszén behívtak katonának, feleségem pedig 1952. május 2-án szülés közben meghalt. Kislányom megmaradt ugyan, de ő is életre szóló gyógyíthatatlan sérülést szenvedett. Isten azért nem hagyta el, édesanya helyett édesanyával ajándékozta meg, akivel szeretetben, békében és barátságban élnek. Van egy fiam is, aki sajnos áttelepült Magyarországra, s már csak vendégként jár haza néha.

Miután leszereltem a katonaságtól, Marosvásárhelyen a Tudomány és Kultúra Terjesztő Társasághoz kaptam kinevezést. Itt dolgoztam három évig, ahonnan a Tartományi Közélelmezési Trösztözhöz kerültem osztályvezetőnek. Bárhol dolgoztam, hitem szerint becsülettel helyálltam, munkámat, feladataimat fiatalos lendülettel, lelkesedéssel végeztem.

P. T. Sz.: Úgy tudom, első felesége tragikus halála és kislánya gyógyíthatatlan sérülését követően ismét súlyos megpróbáltatás érte...

Sz. D.: 1963. április 3-án reggel az irodámban letartóztatott a Securitate, és hamis vádak alapján koncepciós perben elítéltek három évi börtönre, teljes vagyonekobbzással. Kilencven napot ültem vattatásos cellákban és 13 hónapot izolálva egy cellában, mint oroszlán a ketrecben, teljes tétlenségre ítélve. Hogy ezt a borzalmas sorsot túléltem, csak az isteni igazságban való rendíthetetlen hitemnek és

erős élni-akarásomnak köszönhetem. A kibírhatatlan percekben is ez csengett a fülemben: „Isten szeretete olyan, mint a napfény, mindig és mindenhol ott van.” Én pedig éreztem, hogy ott van velem a poklok poklában is, és biztos voltam abban, hogy bárhogy büntet is, azért közben szeret, magához ölel és kiszabadít. Nem csalódtam hitemben, Istenemben! 1964. július 28-án általános politikai amnesztiá-

November 30-án volt egyházunk legfőbb végrehajtó testülete, az Egyházi Képviselő Tanács ez évi utolsó rendes ülése Kolozsváron. A testület az ülésen többek között elfogadta az egyházi központi hivatal 2008. évi költségvetését, és határozatot hozott egy új lelkészi javadalmazási rendszer bevezetéséről, 2008. január 1-től. A tanács a 2008-as évre személyenként 50 lej minimális egyházfenntartói járulékot állapított meg, minden egyházközségre néző kötelező érvényességgel.

Sólyom László magyar köztársasági elnök december 4-én a hagyományos adventi találkozón látta vendégül a határon túli magyar történelmi egyházak vezetőit, köztük dr. Szabó Árpád unitárius püspököt is. Az egyházfők ugyanaznap Szili Katalin, az Országgyűlés elnöksasszonya meghívására az Országházba látogattak egy év végi kiértékelő beszélgetésre.

December elején véglegesült az Erdélyi Unitárius Egyház által létrehozott Gondviselés Segélyszervezet jogi bejegyzése. Az egyesületet az egyház az unitárius szociális és karitatív munka kivitelezésére, valamint az egyházközségek ilyen irányú tevékenységének segítésére és koordinálására hívta életre.

Máté Ödön nyugalmazott lelkész életének 82. évében november 11-én Marosvásárhelyen elhunyt. 1926-ban született Kénosban, lelkészi oklevelet szerzett 1949-ben. Lelkészi szolgálatát a Korondi Egyházközségben kezdte 1949-ben; a Nyomáti Egyházközség lelkésze lett 44 éven át, 1996-ban történt nyugdíjazásáig. Búcsúztatása november 13-án volt marosvásárhelyi református temető ravatalozójában, a szertartást Nagy László marosvásárhelyi lelkész, esperes végezte. A szülőfalu, Kénos nevében Csáki Levente lelkész, a Nyomáti Egyházközség nevében a beszolgáló Kiss Mihály nyárádszentlászlói lelkész búcsúzott tőle. Temetése november 15-én volt Magyarországon, az Eger melletti Kálban.

Kovács Domokos, a Székelyderzsi Egyházközség volt gondnoka, életének 75. évében november 20-án hirtelen elhunyt. Több mint két évtizedig állt a közösség élén, előbb egyházfiként, majd keblitanácsosként, végül gondnokként. Hűsége és érdemei elismeréseképpen az Egyházi Főtanács 2004-ben tiszteletbeli gondnoki címmel tüntette ki. Temetése november 22-én volt a helyi temetőben, a szertartást Demeter Sándor, az egyházközség jelenlegi lelkésze, valamint Katona Dénes, az előző lelkész végezte.

val aránylag egészségesen kiszabadultam. Szabadlábú kerülem után két évig dolgoztam a Bútor Szövetkezetnél, két évig a zöldéskereskedelmi vállalatnál és tizen-nyolc évig a gyógyszerforgalmazó vállalatnál. Innen mentem nyugdíjba 1987 januárjában.

P. T. Sz.: Fény és árnyék. Tenni-akará és fogság. Ha képekben kellene mindazt kifejezni, amiről Domi bácsi beszámolt, akkor az előbbieket említeném. Az árnyék és a börtöncella hozzájárult-e ahhoz, hogy egyre jobban keresse és szeresse az örök Fényt, hasznosítsa tenni-akarását magyar unitárius közössége javára?

Sz. D.: E képek helyénvalók, köszönöm, hogy így egymás mellé rakta őket. Mindig templomba járó ember voltam, de az egyházi munkába valójában, csak az 1980-as években kapcsolódtam be, abban az időben tehát, amikor tanácsos volt kerülni a templomot és a papot. Marosvásárhelyen először presbiter voltam, majd az egyházköztség jegyzőjeként tevékenykedtem. Kolcsár Sándor esperes javaslatára a Maros-küküllői Egyházkör közgyűlése megválasztott egyházköri felügyelő gondnoknak. Ezt a munkát nagy-nagy szeretettel és buzgalommal végeztem. Kiváló lelkészei, nagyszerű gondnokai és keblitanácsosai voltak az akkori egyházkör gyülekezeteinek, önzetlen barátokra találtam bennük, akikkel örömmel és szívesen dolgoztam. Három ciklusban, tizenkét évig voltam felügyelő gondnok, de ez idő alatt nagyon ritkán fordult elő az, hogy ne vettem volna részt az esperesi vizsgálószék minden kiszállásán, anya- és leányegyházközségeinkben egyaránt. Kiszállásainkra szorgalommal, lelkiismeretesen készültem, és igyekeztem olyan beszédekert írni és mondani bátran, félelem nélkül –néha talán személyes szabadságomat is kockáztatva –, amelyekkel az elkeseredett és megfélemlített híveket kitartásra, bátorságra biztattam, próbáltam reményt és bizalmat önteni a lelkekbe. Köztudott, hogy az 1980-as években virágkorát élte a Ceaușescu-féle dühöngő falurombolási sovíniszta politika, amikor a magyarok és köztük az unitáriusok is félelemben, rettegésben éltek. Akkor igazán kellett a biztató, bátorító szó, és az esperesi vizsgálószék tagjai fontos feladatunknak tartottuk, hogy hirdessük és éljük a szeretetet, a békét, az emberséget, lelkesítsük, bátorítsuk a híveket, reményt öntsünk az emberi szívekbe-lelkekbe.

P. T. Sz.: Hogyan vélekedik az 1989 decemberi események előtti és utáni egyházi életünkről?

Sz. D.: 1989 decemberében boldogan, üdvívalgással ünnepeltük a diktatúra, a zsarnokság bukását, de hamarosan újabb súlyos csalódások, tragédiák érték az erdélyi magyarságot s benne unitárius

népünket: ismét életre kelt az esztelen és féktelen sovínizmus. Talán még vesztebbül, vadabban próbálták kiirtani vagy menekülésre kényszeríteni bennünket, mint a cipészinasból lett diktátor, „a Kárpátok géniusza” tette. Ha valamikor égető szükség volt az egyházra, az összefogásra, ha valaha elemi igény volt arra, hogy az embereket kitartásra, bátor ellenállásra biztassuk, akkor ez 1989 decembere előtt életszükséglet volt. Mi ezt tettük! Tettük ezt erdélyi magyarságunkért, egyetemes unitárius egyházunkért, magyar unitárius önmagunkért. Az esperesi vizsgálószék tagjai voltak: Kolcsár Sándor esperes-lelkész, néhai Csongvay Attila, majd Török Elek köri jegyző-lelkészek, Zsigmond Ferenc, Szabó László és jómagam, a felügyelő gondnokok.

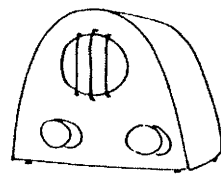
P. T. Sz.: Amennyiben felügyelő gondnoki tevékenysége során különösen emlékezetes eseményekben volt része, kérem, ossza meg az olvasókkal.

Sz. D.: Emlékezetes számomra, hogy egy alkalommal, a zsarnokság legkegyetlenebb időszakában, küküllőszárdi kiszállásunk alkalmával egy 90 év körüli bácsi jött egy csokor piros rózsát tartva reszkető kezében, átnyújtotta nekem, és ezt mondta: „köszönjük, hogy eljöttek, jöjjenek el minden évben, mert ez a mi számunkra a legnagyobb ünnep!” Mi tagadás, könnyeimmel küszködve szorítottam meg a bácsi remegő kezét, és érzékenyülve öleltem magamhoz.

Egy másik felejthetetlen emlék az, amikor Bözödújfaluban az istentisztelet és közgyűlés alatt a hívek – nők és férfiak egyaránt – a padokra borulva hangosan sírtak. Velük együtt könnyeztünk mi is, mert templomukban, falujukban az volt az utolsó esperesi vizsgálószéki kiszállás. Abban az évben került víz alá Bözödújfalú, templomaival együtt.

Egyházi munkámat világi emberként nagy-nagy lelkesedéssel és szeretettel végeztem. Nyugodt lelkiismerettel mondhatom, hogy ez a tevékenység tette széppé, megelégedetté életem ezen időszakát. Örömmel és boldogan tettem eleget minden egyházi felkérésnek, és munkám gyönyört, megkönnyebbülést, megelégedést jelentett számomra, amelyet, nagy lelkesedéssel, egyházam iránti hűségéből vállaltam, minden anyagi ellenszolgáltatás nélkül. E tevékenységemért méltó és megtisztelő elismeréseket is kaptam a főhatóságtól. Egyházam püspöke három alkalommal hívott meg a Főtanácsai Bizottságba.

Megválasztottak zsinati tagnak, egy alkalommal felkérést kaptam a főtanácsai, Berde-serleges pohárköszöntő megtartására, sőt megboldogult nagy püspökünk dr. Erdő János engem jelölt a megüresedett főgondnoki tisztséget betöltésére. A

Unitárius rádióműsorok

Meditáció – az elmélkedés műsora

Kolozsvári Rádió, 909 m, 1404 m és 1593 m középhullámon, valamint a 95,6 MHz-es ultrarövid-hullámon, szerdai napokon, 9.30. Szerkeszti: Solymosi Zsolt. december 19., január 2., 23.

Rádió-istentisztelet

Kolozsvári Rádió, alkalmanként, vasárnapokon, 17.30-kor. Szerkeszti: Solymosi Zsolt. december 2.

Tavaszi virágcsokor

unitárius gyermekműsor havonta kétszer. Szerkesztik: Kovács Mária, Rácz Norbert. Kolozsvári Rádió, szombaton reggel 9.15–9.30 között december 22., január 5., 19.

Unitárius félóra

a székelyudvarhelyi Prima Rádióban, a 87,9 MHz-en, illetve interneten a www.prima-radio.ro címen. Szerkeszti: Csáki Levente. minden vasárnap reggel 8.30-kor.

Maros-küküllői Egyházkör javaslatára dr. Szabó Árpád püspök tiszteletbeli köri felügyelő gondnoki címmel és oklevéllel ajándékozott meg.

P. T. Sz.: Összefoglaló gondolatok, véleményformáló javaslatok megfogalmazására kérem Domi bácsit.

Sz. D.: 1990-től a Protestáns Teológiai Intézet Unitárius Karáról jó képzettségű-képességű, kiváló fiatal lelkészek kerültek ki egyházközségeinkbe. Erre ma igazán nagy szükség van. A magyar történelmi egyházaknak, a lelkészeknek ma is óriási feladatokkal kell megküzdeniük. Mindennapon vissza kell szerezni az istentiszteletnek, a templomnak, a vasárnapnak, a lelkészeknek egykori nemes, nagy tekintélyét. Új nemzedéket kell vallásérkölcseleg nevelni, amelyik még csak emlékből sem ismeri az átkos, istentagadó kommunista rendszer bűneit. Legyen végre ugyanúgy,

folytatás a 10. oldalon

Isten szeretetének...

folytatás a 7. oldalról

ahogy az én gyermekkoromban volt: vasárnap mindenki kötelező módon istentiszteleten vett részt, gyermek, felnőtt, nő és férfi egyaránt. Tapasztalatom szerint manapság kevesbé járnak templomba az iskolás gyermekek, a tanítók, tanárok, tanügyi alkalmazottak, holott éppen ők kellene hogy példát mutassanak az egyszerű embereknek. Hiszen költőnk, Reményik Sándor is mindenekelőtt hozzájuk kiáltott: „Ne hagyjátok a templomot, a templomot s az iskolát!” Szükségesnek tartom, hogy a lelkészek ne csupán „kolégák”, hanem társaik, önzetlen jó barátok

is legyenek, vallásuktól, hitfelfogásuktól függetlenül. Minden magyar papnak, legyen az unitárius, református, római katolikus vagy evangélikus, egy a célja, egy a feladata: népét szolgálni! Kérem, ezt tegye minden lelkész, hogy népe tisztelhesse, becsülje és felnézzen rá! A világi vezetők – keblitanácsostól főgondnokig – pedig szívvel-lélekkel álljanak áldozatos munkát végző lelkészükhöz, esperesükhöz, püspökükhöz, vagyis egyházi vezetők mellé. Legyenek büszkéek arra, hogy világiakként egy gyülekezetnek, egy közösségnek vezetői lehetnek, és küzdjenek, harcoljanak annak a közösségnek a megmaradásáért, felemelkedéséért. Szorítsuk vissza egyházunk életében a legkisebb szórványtól

a főhatóságig az önzést, az irigységet, az ellenségeskedést, az intrikát, a klikkesedést! Álljunk egy emberként, egy szívdobbanással egyházunk, népünk, nemzetünk szolgálatába, hogy majd az utókor is büszke lehessen ránk úgy, ahogy mi is büszkék vagyunk elődeinkre, múltunkra.

P. T. Sz.: Dolgozószobájában számítógép működik, látom, világhálós kapcsolat is van. Ez is csodálatra méltó, hogy Domi bácsi elektronikus úton is kapcsolatot tart a világgal...

Sz. D.: Igen, ebbe is beletanultam. Meg is adom a címemet, (dszilagyi@rdlink.ro), hátha valakinek az interjú elolvasása után eszébe jut egy pár sort írni Marosvásárhelyre, Szilágyi Domokosnak.

Kórustalálkozó Küküllődombón

November 17-én mozgalmas napra ébredt a Kis-Küküllő menti Küküllődombó. Egymás után érkeztek az autóbuszok Budapest és Brassó irányából, hogy utasai, a meghívásnak eleget téve, részt vegyenek a már ötödik alkalommal megrendezett *Adjunk hálát mindnyájan* unitárius kórustalálkozón.

E jeles rendezvényt megtisztelte jelenlétével egyházunk főpásztora, dr. Szabó Árpád püspök is. Köszöntőjében méltatta e nagyszerű rendezvényt. A község vezetőségét Sípó József polgármester képviselte. A rendezvény sikeréhez számos támogató járult hozzá: elsősorban az Erdélyi Unitárius Egyház, a Küküllődombói Unitárius Egyházközség, a Communitas Alapítvány, továbbá a Maros Megyei Tanács, Küküllődombó Polgármesteri Hivatala, Küküllődombó Helyi Tanácsa, a Seprődi János Nemzetközi Kóruszövetség, Mildós Levente vállalkozó, Hunyadi László szobrászművész, a Kisgyörgy József dalkör, a Küküllődombói Dalkör.

Jelen volt 21 kórus – összesen mintegy 700 dalos résztvevő –, a következők szerint: Küküllődombói Kisgyörgy József Unitárius Dalkör, Küküllődombói Asszonykórus, a sepsiszentgyörgyi Kriza János Unitárius Vegyes Dalárda, Brassói I–II. Unitárius Egyházközség kórusa, a Halmágyi Unitárius Egyházközség kórusa, Székelyudvarhelyi 2. Unitárius Egyházközség kórusa, a nagyajtai Gazdag Miklós Polgári Daloskör, a Vargyasi Unitárius Egyházközség kórusa, az Olthévízi Vegyesdalárda, a Székelykeresztúri Unitárius Egyházközség kórusa, a Parajdi Református

Vegyeskar, a székelykeresztúri Berde Mózes Unitárius Gimnázium kórusa, a kolozsvári János Zsigmond Unitárius Kollégium Péterffy Gyula kórusa, a budapesti Árpád Gimnázium kórusa, a Marosszentgyörgyi Unitárius Egyházközség kórusa, az Alsófelsőszentmihályi Vegyes Dalkör, a Szabédi Unitárius Egyházközség kórusa, a Marosvásárhelyi Unitárius Egyházközség kórusa, Jobbágyfalvi Ökumenikus Kórus, a dicsőszentmártoni Sípó Domokos Művelődési Egyesület Vegyeskara, a Szászcsávási Református Egyházközség Harmónia kórusa.

Jó volt együtt lenni, ismerkedni, énekelni, és a többiek hallgatni. A résztvevők természetesen szeretetvendégségben is részesültek. Illesse köszönet az elkötelezett szervezőket, akik mindent megtettek a rendezvény sikeréért!

Péterfi Sándor

Énekeink, örömeink

Kis közösségünkben nagy figyelmet fordítunk kórusunk működtetésére, fellépéseinkre, a közvetlen emberi kapcsolatok kialakítására. Új Tavasz éneklő közösségünket éltetnünk kell, hiszen kórusunk gyülekezeti életünknek nézve is építő hatást fejt ki. A próbáinkon gyakran tapasztal-

ható felszabadult, barátságos légkörben elhangzó régi történet-mesélések, rövid viccmondások, a megnevetetés segíti egymás jobb megismerését is.

November 17-én a küküllődombói unitárius templomban az *Adjunk hálát mindnyájan!* kórustalálkozó résztvevői lehettünk. Lelki élményekben gazdagon térhettünk haza.

Ady Endre születése 130. évfordulójának napján, november 22-én a helyi ró-

mai katolikus plébánia tanácstermében tartott emlékestén énekeink után lelkészünk a költő *Köszönöm, köszönöm, köszönöm* című versét mondta el az egybegyűlteknél.

Advent első vasárnapja előtti napjainkba is több egyházi vonatkozású esemény került be: énekvezér-karvezetőnk születésnapja alkalmával köszöntöttük, majd 29-én Marosszentgyörgy település írásos említése 675. évfordulójának alkal-

mával szervezett ökumenikus, kétnyelvű rendezvény társszervezőiként a helyi plébániatemplomban Új Tavasz kórusunkkal és a Soli Deo Gloria ökumenikus vegyeskarral együtt énekeltünk.

Itt tiszteletesünk Lászlóffy Aladár *Óda a másolóműhelyhez* című versét művészi ihletettséggel osztotta meg a három nemzetiségű – magyar, román, cigány – közönséggel.

December 1-jén volt a hatodik évfordulója annak, hogy Pálffy (Szilágyi) Anna-Mária tiszteletesnő, marosvásárhelyi segédlelkész-vallásatanár minőségben, az itteni lelkesítő szolgálatokra is megbírást kapott.

2-án, advent első vasárnapján örömmel nyugtáztuk, hogy Pálffy Tamás Szabolcs tiszteletesünk istentiszteleti szolgálatával kis gyülekezetünk megalakulása

történetében a leghosszabb, folyamatosan végzett lelképásztori tevékenységnek érezhetjük meg lelkünket gazdagító, hitünket erősítő, egyházi öntudatunkat mélyítő ajándékait.

Kórusunkkal 18-án szeretnénk részt venni a helyi kultúrházban szervezendő adventi kórusesten.

Kovács Réka

Advent Szovátán

Sok mindent szeretünk mi, emberek időhöz kötni. Életünk fontosabb eseményeit dátumokhoz kapcsoljuk, hogy időről időre megemlékezhessünk róluk. Így lesz számunkra és közvetlen környezetünk számára feledhetetlen születésünk, konfirmációnk, házasságkötésünk és a temetések dátuma. Közösségi életünkben is vannak emlékeztető dátumok. Így jegyünk fel különleges történelmi eseményeket, kiemelkedő természeti jelenségeket, katasztrófák idejét. Ezekről beszélnek a kőből, fából, fémről készült emlékművek.

Ha Isten velünk van, ezek az évfordulók évről évre beteljesednek. Jóérzéssel tölt el egy-egy évforduló megélése, mert nemcsak biztonságot és hitelességet ad, de ad erőt, hitet és a régi idők áldozatkészségének felidézése pedig ad reménységet.

Szovátán is számos eseményt kötöttünk már dátumokhoz. Sokmindenben reménykedtünk, és hála Istennek sok minden be is következett. Aránylag fiatal gyülekezetünk történelmet ír most is. E „történelemben” jó visszaemlékezni 1956-ra, amikor: e nevezetes évben Szovátán megtörtént az első keresztelelési szertartás. 1998. november 9-én letettük templomunk alapkövét. 2001. júliusában Szovátán – a csokfalvi egyházközség árnyékából kilépve társ egyházközség lett. 2003. december 15-én a templom épülete és tornya föld alá került. 2005 szeptemberének utolsó vasárnapján első alkalommal ünnepeltünk a templom falai között, megszólalt a Fazakas János által adományozott orgona, és a zsoldárok hangján is Istenhez közeledhettünk. 2005 októberében egy 200 kg-os haranggal ajándékozott meg Szabó Árpád, egyházközségi tagunk. 2007 november 25-én pedig helyére kerül a szószék.

Itt tartunk most! Új szószéket birtokba venni, új szószékről prédikálni kiváltságos és megtisztelő. Az első advent-vasárnapunk előtti héten majdnem egy órát töltöttem új templomunkban. Nézelődtem, s közben az előttünk álló tennivalókon elmélkedtem. Bármire gondoltam is, figyelmemet minden pillanatban az új szószék vonta magára. Leültem vele szemben, de bármennyire igyekeztem is, egyszerűen mégsem tudtam megérezni. Részleteiben próbáltam hát. A szószék pedig mesélni kezdett, én meg jegyzeteltem. Alapja – mintha a kereszténység alapja lenne, az a rendíthetetlen jézusi hit, amely biztonságot, békességet és erőt sugall. Az a péteri kőszikla, amelyre fölépül a keresztény egyház. Alapja Jézus korát idézi. A rákövetkező színt a Jézus halála utáni időszakról szól. Érdekes, kissé hajlítottnak, mintha a keresztény egyház hajlításait sugallná. Ez az időszak a zsinatok, egyházi rendelkezések ideje. Kis pántok is vannak ezen a szinten, mintha gyökerek lennének, amelyek az alapba kapaszkodnak, hogy átmentsék a tiszta jézusi kereszténységet. Erre épül rá egy szögletes, sima, szinte semmitmondó sáv, amely még be is ugrik egy kicsit, hogy sötétebb legyen. Ez a „sötét” középkor, az adatok hiánya, inkvizítorok kegyetlensége, mág-

lyák kora – amire inkább nem is jó emlékezni. Ha a szószéknek erre a sávjára nézek, inkább csak azt akarom meglátni, hogy a fa erezetén keresztül mintha csak át szeretne menekülni az élet egy nagyon színes, változatos időszakba. A megújulás vágya, a humanizmus, a reneszánsz, majd a reformáció kora. Előterbe kerül az emberi gondolkodás és érzés összhangja. Isten és ember kapcsolatának fontossága – amikor teret hódít a vallásszabadság elve. A szószék négy pillérén megjelenik a négy bevett vallás, amely nem akarja megosztani a kereszténységet, hiszen egymásba kapaszkodva alkotnak egységes egészt. Ha egyikük is hiányzik, üres lenne a karfa, de így közösen bezárul a kör. Ha szemből nézzük, egyértelműen kapunk helyet mi, unitáriusok is. Ott a helyünk ebben az időszakban, a mindig-reformálni vágyában, a tiszta jézusi kereszténység üzenetében. Valósággal ránk kiált a szószék, a közepén kiemelkedő, vonalaiban eltérő bibliatartója által: Egy az Isten, rá figyeljete! Tekintetem viszatér az unitárius címer jól ismert szimbólumaira. Különösen a kígyó köti le figyelmemet. Nemcsak az jut eszembe, hogy „legyetek okosak, mint a kígyók...”, nemcsak az, hogy a kör a teljesség, az örökkévalóság jelképe, hanem azt is sugallja: elmúlásból – élet. Igen, az a fa, amelyből ez a szószék készült, meghalt, de erezetén át, mestere, Orbán Pál lelkiútján át, adományozója, dr. Bartha András áldozatkészsége révén megszólal, és korokról, dátumokról, emberi életekről beszél.

Szószék nemcsak azért van, hogy kiemelje szavainkat, hanem azért is, hogy ihlessen, és felébresztett érzéseinkkel közelebb vigyen Isten országához. A fa a szovátai szószékben megszólal, és beszél melegségével legnemesebb emberi értékeinkről: az áldozatkészségről, a terhek föl vállalásáról, múltból, jövőbe vetett reménységről, és arról az adventi üzenetről, hogy várakozásaink lassan beteljesednek.

Lázár Levente

Bodor Péter, a székely ezermester

Bodor Pétert joggal sorolhatjuk a Székelyföld nagyjai közé. Igazi feltaláló-ezermester volt, akinek alkotásait még felsorolni is hosszadalmas volna: zenélő kutat épített Marosvásárhely főterén, bicskával szárnyasoltárt faragott, gazdasági gépeket szerkesztett, templomokat, udvarházakat, sőt hidat épített, és már Stephenson előtt megalkotta – Bolyai Farkassal együtt – a „magától járó, gőzzel hajtott szekeret”. Freskókat festett, orgonákat állított fel, amelyek közül a legszebb a kibédi református templom orgonája. Ennek az átadási jegyzőkönyvében a következő önértékes nyilatkozat olvasható: „Én nem haszonkeresésből építettem meg a kibédi orgonát, hanem meg akartam mutatni, hogy a magyar ember is tud, s más nemzet is tanulhat tőle.” Ezt az orgonát 1847 húsvétján adta át, és még napjainkban is működik, bár nagyon ráférne egy általános javítás – ami megfelelő anyagi alapok híján késik.

A felsorolásból nem maradhat ki Bodor Péter nagyszerű gyutacs-gyára, ahonnan 1848–49-ben naponta 50–60 gyutacsot szállított a magyar táborba.

Bodor Péter életéről hiteles adatok híján nagyon keveset tudunk. Valamikor 1770 és 1780 között született Erdőszentgyörgyön vagy környékén. A legenda szerint szerelemgyerek volt. Annyi bizonyos, hogy főúri támogatással – a marosvásárhelyi kollégium alsó osztályainak elvégzése után – már 1806-ban Bécsben tanult a „mérnökiskolában”. Itt kitanulta a lakatos, az asztalos és a kertész szakmát.

Később külföldet járta, de 1815-ben visszatért Erdélybe: gróf Bethlen Lajos udvarházában dolgozott mint építész és műszerész.

Három év múlva, 1818-ban Marosvásárhelyen telepedett le. Addigi éveiről, illetve anyagi helyzetéről a következőket jegyezte fel naplójában: „5000 rhénus forint készpénzt gyűjtöttem össze aranyban, ezüstben, és ezen kívül 2000 rhénus forintom van kiadva interesre [kamatos kölcsön]. Kaptam pedig ezeket a pénzeket orgona tsinálásért, vízmesterségért, mechanikai, muzsikai, építési és útsináló mesterségért.” Marosvásárhelyen a város sétatertjében körhintát és hajóhintát állított fel. Néhány garasért mindenféle szabadteri játékon szórakozhatott az akkori ifjúság.

Megépítette a református vártemplom faragott toronylépcsőjét, s mint „városi geometra” (a geometria tudósa, szakem-

bere) hozta létre az idegenektől is megcsodált, egyetlen vasszeg nélkül épült híres Maros-hídját, a Bodor-hidat, amelynek szélessége 8 méter, hossza 68 méter volt.

A hírnév tetőfokán történt, hogy Bodor nem tudott ellenállni a rosszindulatú emberek kihívó provokációjának. Szakmai hiúságában sértve érezve magát szinte virtusból fogott hozzá a pénzhamisítás-

Amíg 1820 és 1822 között vizsgálati fogságban volt, a vásárhelyi magisztrátus megbízta, hogy rendezze át a piactéren elromlott közkutatót úgy, hogy a lakossági vízellátás mellett tűzoltósági célokat is szolgáljon. Így készítette el Bodor a híres zenélő kutat. A zenélő szerkezet tulajdonképpen a kútépület talapzatába helyezett orgona volt. Ennek vezérlőművében a bütyköshengert a beáramló víz hajtotta meg. A henger bütykei nyitogatták az orgonasípok szelepeit, az orgona pedig muzsikált, szem- és fültanúk feljegyzései szerint napjában négyszer, hatórás időközben.

A 24 óra alatt a kupola tetején álló Apolló-szobor is elfordult, éppen 360 fo-

hoz. Az általa készített bankók tökéletes másolatok voltak, az is rá volt írva, hogy az utánnyomást a törvény szigorúan bünteti. Ő hát nem is nyomta a pénzt, hanem – ahogy a legenda mondja – a küszöbre elhelyezett elmés szerkezet, a kitűnő bankóprés, minden belépő láb nyomására egy-egy ropogós 10 forintos bankópénzt hullatott a pincében elhelyezett kosárba. Ezért a pompás gépezetért persze nem kapott elismerést, sőt majdnem életével fizetett érte, miután egyik irigye elárulta a Bodor-műhely titkát. Végül is csak a marosvásárhelyi polgárok – köztük Bolyai Farkas – kegyelmi kérvényének köszönhette életét. De ennek is köze volt Bodor Péter csodálatos tehetségéhez.

kos utat tett meg, mutatva az órát. Ezt is a vízkerék forgatta, különböző áttételekkel.

Orbán Balázs a Székelyföld-monográfia *Marosszék* című kötetében így ír a kútról: „A piactér közepén van a híres Bodor kútja, örökösen csörgedező négy vizugarával. A kút felső része oszlopos, nyílt csarnok. A víz által mozgásba hozott oly gépezet volt elhelyezve benne, mely a nap bizonyos szakában maga magától zenélt.”

A zenélő kút 12 m magas és 10 m átmérőjű kupolaalkotmány volt. A vizet Bodor a kb. 300 méter távolságban lévő várdomb alatt fakadó forrásból vezette a kúthoz, a maga építette cserfa csatornákon át. A zenélőgép működtetéséhez a mintegy 15 méternyi szintkülönbség esési

„Öleljétek meg az öregeket, adjatok nekik szeretetet...”

Az őszi folyamán Olthévízen Óbecsey István *Szeressétek az öregeket* című verse idézett sorának szellemében két alkalommal fordultunk megkülönböztetett figyelemmel az öregek felé:

Először az öregek vasárnapján. Ez az ünnepi alkalom – az unitárius és a református egyházközség közös rendezvényeként – közösségi életünk kiemelkedő eseménye minden évben.

Dél előtt hálaadó istentiszteletet tartottunk mindkét templomban. Az istentiszteletet követően a Kultúrotthonban közös ünnepélyre és szeretetvendégségre gyűltünk össze. A Kultúrotthon falait a faluban gyűjtött hímzett konyhai falvédők kiállítása díszítette. Az Olthévízi Vegyesdalárda az erre az alkalomra válogatott énekszámokkal, az egyházközségek egy-egy szál virággal köszöntötték a jelen lévő nyolcvan éves és nyolcvan év fölötti egyháztagokat. A köszöntést szeretetvendégség követte. Erre az alkalomra az egyik idős asszonytestvérünk csipketerítőket készített, amelyeket egyházközségünk támogatására ajánlott fel.

A szeretetvendégség házigazdája ez évben az unitárius nőszövetség volt. Aszszonyaink mindenkit kávéval és frissen sült házikaláccsal kínáltak meg. Azokat az idős egyháztagokat, akik nem tudtak eljönni az ünnepségre, otthonukban köszöntöttük virággal és kaláccsal.

Második alkalommal az otthonuktól távol, az öregotthonban élőkre gondoltunk. Számukra október végén egyházközségünkben élelmiszert gyűjtöttünk, és ajándécsomagot készítettünk. A jelentős mennyiségű alapélelmiszert egyházközségünk küldöttsége vitte el a Lókodi Kiss Rozália Ökumenikus Öregotthonba.

A látogatás alkalmával áhítat keretében köszöntöttük az ebédlőben összegyűlt lakókat, majd mindegyiküket édességsomaggal ajándékoztuk meg. A mozgásképtelen lakóknak szobájukban adtuk át az ajándécsomagot.

Ezt követően megható élményben volt részünk. Az öregotthon lakói nevében Kovács Sándor, Burján Dénes, Kiss Rebeka, Vass Katalin, Gerendi Ilona, Kettesdi Irén egy rövid műsorral, versekkel és énekszámokkal köszönték meg a számukra gyűjtött élelmiszert és az ajándékot – de legfőképpen a látogatást.

Isten áldása legyen az öregeken és a rájuk figyelő, róluk gondoskodókon egyházközségeinkben és az öregotthonban egyaránt.

Török István

energiáját használta fel. Egy angol nyelvű újság 1825-ben ezt írta róla: „Hármezer vödör vizet tartalmazó gyűjtőmedencéje van. Középső teraszára hat faragott oszlopon álló, templomszerű kupola borul, s ennek belsejében rejtőzik a csodálatos zenélő szerkezet.”

A kút tehát, a városi tanács megrendelése szerint, a tűzoltóságnak is szolgáltató vizet, ezért az alépitményben helyezték el a tűzoltószertárt. Bodor Péter biztosan remélte, hogy ezzel a nagyszerű, díjtalanul készített művével kiengeszteli a szigorú bíróságot, és ezért fokozott örömmel és buzgósággal fejezte be remek munkáját.

Ámde töredelmes vallomása ellenére a törvényszék 1823-ban halálra ítélte. Amikor az ítélet kimondása után a szamosújvári börtönbe szállították – a legenda és a szájhagyomány szerint –, mintegy utolsó kívánságára a kútjához engedték, hogy búcsút vegyen tőle. Akkor kivett valamit a szerkezetből, úgyhogy a kút azonnal megnémult, és többé senki sem tudta megszólaltatni.

Az már hiteles tény, hogy a hű barát, Bolyai Farkas és több marosvásárhelyi polgár közbenjárására az „Erdélyi Felső Főigazgató Tanács” visszavonta a halálos ítéletet. Idézzünk a kegyelmi kéresemből: „Mechanikus Bodor Péter, aki papírpénz hamisításért elfogatott, hibája helyrehozására több hasznos, nevezetes munkát tett anélkül, hogy a város előmenetelére tett fáradságáért a közből nagy jutalmat kívánt, vagy vett volna. Bátorkodunk alázatos tisztelettel Excellenciátnak könyörögni, hogy feladott okainkat fontolóra venni és Bodor Pétert itten meghagyni s a Felső Udvar előtt itten leendő hagyatását kegyesen kioszközölni méltóztassék.” A kérést teljesítették. Így Bodor Péter, megszabadulván a halálos ítélettől és vasbilincseitől, nappal dolgozott, azonban minden éjszakára a vár egyik bástyacellájába zárták. Végleg 1827-ben szabadult meg a börtönből, császári kegyelem folytán.

Érdekes, hogy a szamosújvári börtönben töltött fogságának keservét templomi freskók festésével enyhítette. A börtön

igazságtalanságai mégis búskomorságba kergették. Teljesen visszavonult a közélet-től, főként orgonákat készített a templomok zárt, hűs tereiben. Ebben a korszakban készült a már említett kibédi orgona is.

Az ezermester, akit öregkorában a magány és a feledés vett körül, az 1848-as forradalmi események hatására még egyszer, utoljára „felszárnyalt”. Székelymagyar lángelméje – úgy érezte – a szabadságharc kimenetelét meghatározó csodafegyvert alkotott.

1849-ben Kolozsvárra utazott, Bem tábornokkal akart beszélni, aztán Kossuthoz szeretett volna bejutni. Jelenteni akarta, hogy feltalálta a sokcsövű orgonagyűt – halálorgonának nevezte –, amelyvel csaták sorsát lehetne eldönteni. De nem tudott beszélni sem Bessel, sem Kossuthal. 1849 augusztus 6-án hunyt el Kolozsváron, Bem tábornok főtéri hadiszállásának előszobájában, szívroham következtében. Sírba vitte utolsó titkát, amelyet lázas sietséggel a haza oltalmára kívánt megalkotni.

Bodor Péter megérdemli tiszteletünket, mert kivételes tehetséggel megalkotott alkotó volt, és székely-magyar népnek adta önzetlen ezermesterségét. Az utókor azzal tisztelettel emlékezik, hogy 1935/1936-ban Budapesten, a Margitszigeten felépítette a Bodor-kút mását, amelynek márványtábláján ezt olvashatjuk: „E kút hű mása Bodor Péter székely ezermester 1820–22-ben Marosvásárhelyen épített és 1911-ben lebontott kútjának.”

Úgy érezzük, az utcanévadás mellett Marosvásárhelynek is tovább kellene lépnie a Bodor Péterre való emlékezés útján.

Szabó László

Kórházlelkészi szolgálat

Hogy beteg hozzátartozóját
idejében elérjük,
kérjük tartózkodási helyét
(név, kórház, a kórterem száma)

bejelenteni:

Török Áron,

Sepsiszentgyörgy,

0267-316201,

Katona Dénes,

Székelyudvarhely,

0266-213100.

Ferenczi Enikő,

Kolozsvár,

0740-063767.

Múltnak, jövőnek szolgálni

Balázs Antal tanítóval, fafaragóval Ferenczi Mária Magdolna beszélget

F. M. M.: Volt tanítómat és jelenlegi dalostársamat kérdezem. Dalárdánk útjai során Anti bácsi faragja az ajándék-kopjafákat. November 25-én templomunk falára az Ön által faragott öt kopjafa került. Hol ringott bölcsője? Hol végezte iskoláit?

B. A.: A Nyikó mentén, Csehétfalván lettem. Ott a gyermek nem születik, hanem lesz, ősi unitárius családban. Csehétfalván, Kobátfalván és a keresztúri tanítóképzőben tanultam.

F. M. M.: Jókedvű, alkotó embernek ismerem. A jókedvet, derűt otthonról hozta?

B. A.: Igen, családi indíttatás és különösen Édesanyám volt derűs, jókedvű asszony. Gyermekkoromban fonóba, táncmulatságba jártunk. Akkor a gyermeket az anyák, keresztanyák tanították táncolni. A figurákat a nagyobbaktól és házasemberektől lestük el.

F. M. M.: Szülőfalumban, Szentivánlaborfalván tanítóm volt első osztályban. „Kultúr Antalnak” mondták akkoriban. Hogy került oda, és hogy alakult életpályája?

B. A.: A tanítói diplomával Gyergyóremetere helyeztek, onnan visszakérültem a Nyikó mentére, onnan Háromszékre kerültem. Szentivánlaborfalván három évet voltam mint tanító és kultúrigazgató, Mikóújfaluban évet.

F. M. M.: Világhírű volt a mikóújfalusi kerékpárcsapat, elhunyt Fehér Ákos vezetésével. Hova kerékpároztak?

B. A.: 1964 és 1973 között bejártuk Romániát, Törökországot, Bulgáriát, a volt Csehszlovákiát, Lengyelországot, Ausztriát, Németországot. Évente akár 5000 km-t is megtettünk.

F. M. M.: A fafaragás, a fa szeretete hozzátartozik életéhez. Dalárdánk útjai során a kopjafákat magyarországi és hollandiai vendéglátóinknak Anti bácsi ajándékozza. Honnan van ez a szeretet és tudás?

B. A.: Egy biztos: a magyar ember szeretet főzni-faragni. A legnagyobb útbaigazítást Siménfalván Kiss Zsigmond egykori tanítóképzői igazgatótól kaptam.

F. M. M.: A régi rendszerben egy ideig tiltva volt a fa használata kerítésnek, kapunak. A szentivánlaborfalvi unitárius templom előtti székelő kapuban édesapám merész álmát valósították meg a Haszmann

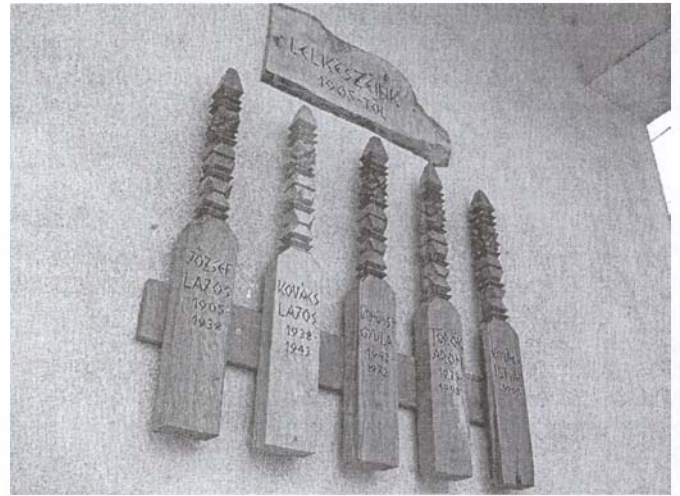
taknak jár emlékfá, hanem azoknak is, akik még élnek és szolgálnak

F. M. M.: 1905 előtt Kilyén volt az anyaegyház. Sorra kerül az ott szolgáló lelkészek nevének a megfaragása is?

B. A.: Természetesen, miután megkapom a névsort, a templomunk bejáratánál, a bal felére, azt is kifaragom.

F. M. M.: Milyen egyéb tervei vannak a Tanító bácsinak?

B. A.: Püspökeink nevét is ki szeretném faragni, ha névsort kapok valakitől, annyival is legyen több az Unitárius Egyház. Tudjunk a méltó nevekről, ne csak a levéltárban lehessen fellelni nevüket. Szeretném megfaragni Izsák Ferenc csehétfalvi

testvérek 1991-ben – ami igencsak ritkaságnak számított.

B. A.: Fenn is maradt egy anekdota erről. Az elvtársak Máréfalván áthaladva dorgálóan kérdezték meg az előjárókat, hogy miből fognak kaput állítani a továbbiakban. A válasz ez volt: Isten segedelmeiből.

F. M. M.: November 25-én lepleztük le az Ön által faragott, a templomunk oldalára készített „Lelkészeink” feliratot és öt kopjafát, az 1905-től szolgáló lelkészeink nevével és évszámával: JÓZSEF LAJOS 1905–1938, KOVÁCS LAJOS 1938–1943, ÜRMÖSSY GYULA 1943–1972, TÖRÖK ÁRON 1973–1998, KOVÁCS ISTVÁN 1998–...

B. A.: Ez az ötlet tőlem származott. Már faragtam az anyaországba két ilyen jellegű táblát, úgy gondoltam, hogy e városi, modern templomunk sima fehér falára, no meg az idelátogatók eligazítására – és a presbitérium beleegyezésével – többet alkotok, mint egy egyszerű tábla.

F. M. M.: A kopjafa régi, a harcászattal összefüggő tárgy, amelyet az elesett katonára holttestének fejéhez szúrtak az életben maradt társak, majd továbbvitték a kopjafát, harcoltak vele. Ilyen elgondolásból született az ötlet?

B. A.: Lelkészeinket „Dávid Ferenc katonáinak” tudhatjuk. Nemcsak az elhunyt

szülőháza előtt 1770-ben állított faragott kapu másolatát. Olyan motívumai vannak, amelyek máshol nem lelhetőek fel. És eleget szeretnék tenni még sok-sok felkérésnek.

F. M. M.: Tetszett faragni már Kossuth-, Sütő-kopjafát és sok-sok emlékkopjafát Magyarhonban, Udvarhelyre és Háromszék sok helységében.

Mi jellemző a Tanító bácsi kopjafáira? Milyen motívumokat használ, és azoknak mi a jelentése?

B. A.: Leggyakoribb a név és a két évszám, a születés és elhalálozás évszáma. A motívumokat úgy faragom, hogy tudjam elmondani, hogy azok szerintem mit jelentenek. Így például a buzogány harciasságot jelent, a kenyér és a kehely (unitárius) a keresztény hovatartozást, a reformátusoknál a kenyér és a kehely alatti részre három választógyűrűt faragok, a szentháromság jelképeként. A férfi jelképe a lámpás, a nőé a tulipán.

F. M. M.: A Tanító bácsi híres vőfély is. Amelyik esküvőn ott van, ott a jó hangulat biztosított. Hány esküvőn „vőfélykedett”?

B. A.: Nem jegyeztem fel, de biztos, hogy ezer fölött van.

F. M. M.: A Tanító bácsi éveivel „hetvenkedik”, mégis ilyen sokszínű tevékeny-

Gyülekezetek számára úrvacsorai kelyhek készítésével és restaurálásával foglalkozom (finomezüstsől). Érdeklődni a 0264-433241-es telefonszámon lehet.

Imrei Imre
őtvösmester,
Kolozsvár

séget folytat. Dalárdánk oszlopos tagja. Énekelt még más dalárdában is?

B. A.: A Cantus Firmusban 25 évet, a keresztúri képzőben 3 évet, a mikóújfalusi-ban 5 évet, a katonadalárdában 3 évet, a gergyóremeteiben 2 évet, itt a Kriza János Unitárius Vegyes Dalárdában is már 7-ik éve.

F. M. M.: Visszatérve végül még egy kicsit a kopjafákhoz: mi a kopjafa üzenete?

B. A.: Jó volna minden unitáriusnak tudni, hogy a fa (és ekként a kopjafa is) hosszú életű. Túléli a betont. Szomorú, hogy temetőinkben még mindig a beton az uralkodó anyag. Porból lettünk és porrá válunk. Az anyaföld kellene

hogy befogadjon, nem a műkö és a beton-tömeg.

Álmaim és terveim közé tartozik a kopjafa-kultusz folyamatos élesztgetése. Szeretnék még dolgozni, alkotni, hogy két leányom s két unokám, utódaim legyenek mire felnézzenek, nem feledve magyar unitárius gyökereiket.

nők világa

A szeretet ünnepe

Ilyenkor, karácsony közeledtével mi felnőttek is szívesen hallgatunk mesét. Szívesen vesszük tudomásul: egykor milyen csodálatosak voltak a karácsonyok egy tipegő kislány számára, annak, akinek „anyánk könnyű álmot ígért!”

Pár év múltán, már kíváncsi kislányként, lopva szerettem volna az angyallal találkozni. Emlékszem, édesanyám igazi szaloncukrot készített, és színesebbnél színesebb papírba csomagolva küldte az angyalnak, hogy ő majd újra belopja a „jó kislányok” karácsonyfájára.

Levelet írtunk – azaz rajzoltunk, hisz írni még nem tudtunk –, de kérésünk mindig szerény volt. Az alvóbabát hétköznapi ruhában is elfogadtam, és ha mellette egy kis édesség „büszkélkedett”, örülni tudtunk – még a krumplicukornak is. Milyen szép volt!

Nagyhéten havazott, mintha szigorú rendelet lett volna: „Hó nélkül nincs karácsony.” Édesanyámék szánkózni küldtek, és mi boldogan engedelmeskedtünk. Szinte látom a szánkóval fényesre vert domboldalt, szinte érzem a hótól megvizésedett nadrágom, aztán a didergő kislány alakját látom, amint a nagy ródlit behúzza a kert végéből.

Pityeregni szerettem volna, de beérkezéskor a meleg szobában a fenyő illata és édesanyám csillogó szeme fogadott. Édesapám megerősítette, hogy az angyal most surrant ki. Szerettem

volna megkérdezni, miért nem várt meg? Aztán a latyakos, vi-zes nadrágomra nézve tudomásul vettem: biztosan szófogatatlan voltam. Édesanyám megsimogatott, magához ölelt, és anynyit mondott: az angyalnak még sok helyre el kell jutnia, ma, karácsony szombatján még sok jó gyerek van, akik megérdemlik az ajándécsomagot.

„Anyám könnyű álmot ígért”, és elhittem, hogy ma különösen jók a gyermekek, és megérdemlik a szépen feldíszített karácsonyfát, a meséskönyvet, az alvóbabát és sok mindent, sok-sok gyermeknek elosztva a szeretet papírjaiba csomagolva.

Most, felnőttként a régi karácsonyi meséket olvassuk, közben találgatjuk, ha Katalin kopog... karácsony locsog... Pedig igazán úgy szeretnénk, hogy havazzon, lassan-lassan, méltóságteljesen, békésen hulljanak a földre a csillogó hópelyhek. Bent a kályhában pattogó tűz mellett, finom illatok áradásában, a szobákon elnyúló fenyő illatában a nagy család minden tagja örüljön együtt az angyal érkezésének. Lopva mindenki a karácsonyfa alá rejtje a szeretet szalagjával átkötött csomagját, ajándékát.

Karácsony szombatján a szeretet gyertyáját gyújtjuk meg, és együtt énekeljük a „Mennyből az angyalt”.

Emlékszel? – kérdezzük egymástól. – Emlékszel a szaloncukorra? És egymás fülébe súgjuk: Boldog karácsonyt!

Ugye, mi, felnőttek is szeretjük a mesét? Pillants vissza az élet nagy meséskönyvébe, és meséld el másnak is karácsonyi emlékeidet!

Adorjáni Gyöngyvér

Új zászló, régi öntudat

Bár Alsóboldogfalván az unitárius egyházközség a 17. század közepétől fennáll, amit bizonyít az a tény, hogy már 1630-ban unitárius lelkésze volt a gyülekezetnek Korondi Miklós személyében (*Keresztény Magvető*, XXXIX. évf. 148. old.), mostanig a nőegyletnek nem volt „jelképe”, mely szimbólumával még nemesebb célok elérésére ösztönözze tagjait.

Történelmünkéből ismerjük, hogy egy nemzet zászlója milyen összetartó erőt képviselt a legnemesebb eszme, a haza védelme érdekében. Addig volt győztes a csata, ameddig a zászlót a zászlótartó az élen hordozhatta. Ha a zászló a sárba hullott, nemcsak a csata, de a haza is elveszett.

Az újonnan felavatott nőszövetségi zászló a helyi gyülekezeti nőszövetség elnöknőjének, Bíró Erzsébet tiszteletes asszonynak a kezdeményezésére jött létre. Anyaga fehér vászon, melyre a szimbólumot Bakos Magdolna iparművész tervezte a következőképpen: felső és alsó felét piros pamuttal hímzett magyaros szegőminták díszítik, közepén az unitárius egyház címere található, mely rátekintve azt hirdeti, hogy nőszövetségi tagjaink okosak, mint a kigyó, és szelídek, mint a galamb. A címer felett félkörben Unitárius Nőszövetség, a címer alatt fordított félkörben falunk neve, Alsóboldogfalva, alája az évszám, 2007 van ráhímezve. E két félkör, mintegy koszo-

rúként öleli a közepén levő címet. S bár a nőegylet eddig is elkötelezett tevékenységet fejtett ki nemcsak a gyermekek Isten iránti szeretet és ragaszkodás terén, de a rendszeresen megszerveződött „nők órája” keretében komolyan foglalkozott tagjainak vallásos, kulturális, tudományos nevelésével is. Minden egyes alkalomra jól felkészült előadókat (orvosokat, egészségügyi dolgozókat, pedagógusokat stb.) hívnak meg. Emellett számtalan jótékonyági akciót is szerveztek. Nem egy alkalommal keresték fel a lókodi öregek otthonát, akiket élelmiszerekkel, édességekkel ajándékoztak meg, de kedves, időseknek való műsorszámokkal is megjutalmazták őket. Bíró Mihály lelkészünk nem csak bibliamagyarázatokkal gazdagítja is-

folytatás a 16. oldalon

Gálfalvi Gábor

Új zászló...

folytatás a 15. oldalról

mereteinket, de az egyházi énekek mellett népdalokat is tanít a jelenlevőknek.

Felemelő érzés volt az újonnan felavatott zászló mellett, melyet Gagyi Rozália és lánya, Fazakas Rozália díjmenetesen hímeztek ki, megemlékezni egyházalapítónk, Dávid Ferenc halálának évfordulójára.

E zászló immár a jövő nemzedéknek is hirdetni fogja, hogy Alsóboldogfalva asszonyai, leányai egyházunkat szerető, egyházunkért tenniakaró buzgó lelkű, Istenimádók, okosak, mint a kigyó és szelédék, mint a galamb.

Igazi, őszinte hálaérzés, amikor sikerül a lehető legközelebb kerülni Istenhez. Úgy érzem, a zászlóavatás pillanatában őszinte hálaérzés járta át minden egyháztagunk szívét.

A *Nők Világa* terjesztésére folytatjuk a 2007-ben bevált egyéni vagy csoportos előfizetési rendszert.

A 2008. év három lapszámára az előfizetés postaköltséggel együtt 6 lej. **Sigmond Júlia** 2008. január 31-ig várja az előfizetők jelentkezését:

- postán: **400750 Cluj-Napoca**
o.p. 1, c.p. 200

- személyesen

- a köri elnökök közvetítésével

Kézimunkásaink gyásznapja

2007. november 21-én szomorú alkalomra gyűltünk össze: hosszú, nehéz betegség után végső búcsút vettünk Nőszövetségünk egyik alap-emberétől, Orbán Sándorné Forrai Erzsébettől, kézimunkatanfolyamaink lelkes szervezőjétől, előadójától, a mindenki által tisztelt és szeretett Bogytól.

Bár a koporsót a család és számos tisztelője mellett csak mi, a kolozsvári társak és a közhalmi Sípos Márta álltuk körül, magunk mellett éreztük azt a 75 vidéki tanítványt, akik 29 egyházközségből jöttek el Kolozsvárra a 9 kézimunkatanfolyamra tanulni, valamint azokat, akik a kihelyezett tanfolyamokon Olthévízen, Torockón, Vargyason, Dicsőszentmártonban és Oklándon csodálták meg varrottas-gyűjteményét, és tanulták a varrás, előnyomás titkait.

Forrai Erzsébet tizenkét éves korában vesztette el édesapját, aki orosz fogságban halt meg. Özvegy édesanyja sok nehézséggel nevelte őt és három évvel fiatalabb öccsét, korán megszokta a nélkülözést, és ő is igyekezett keze munkájával segíteni a kis család megélhetési gondjain. Tanítóképzőbe járt, ahol Molnár Károly tanár irányította figyelmét a népi hímzések megismerése és szeretete felé. Tőle tanulta meg, hogy csak tiszta forrásból merítsen, az eredeti mintákat gyűjtse és varrja.

Munkásságának megkoronázása volt az a 2005-ben megrendezett kiállítás a

kolozsvári Gy. Szabó Béla galériában, ahol kiállította eredeti varrottas-gyűjteményét, amelyben a vásárolt régi darabok mellett a saját munkáit és tanítványai varrottasait is bemutathatta, bizonyítva, hogy élete jelszavához végig hű maradt: „Egy lángot adok, ápdold, add tovább és gondozd híven...” (Reményik Sándor: *Örök tűz*)

Emlékét kegyelettel őrizzük.

Zs. E.

„A hit Isten ajándéka”

A Székelyudvarhely-belvárosi unitárius nőszövetségben ünnepi megemlékezést tartottak november 15-én délután az unitárius parókia termében.

A Dávid Ferenc emléket idéző műsort a nőszövetség tagjai mutatták be. A meghallgatva átélte kezdő ima, amelyben hálát adtunk unitárius hitünk közös megéléséért, az elhangzott versek és unitárius énekek az emlékezés szép pillanatait varázstolták a résztvevők közé.

Ünnepi meghívottunk Kedei Mózes esperes történelmi-vallástörténeti előadásában méltatta hitünk apostolát, Dávid Ferencet, aki az Unitárius Egyház megalapítója és első püspöke volt. Közvetlen, érthető módon mutatta be egyházalapítónk emberi nagyságát. A múlt felidézése olyan eseményeket tárt elénk, amelyek megértése nagyon fontos az egyistenhívők számára. Dávid Ferenc célra törő akarata, erős kitaró munkássága tette lehetővé a hit útját járó ember számára a lelkiismeret szabad megnyilatkozását.

Nőszövetségünk tagjai fontosnak tartják, hogy egyházi megemlékezéseink méltóak legyenek az alkalomhoz, mert ezek által erőt nyerünk hitünk további meg erősödéséhez és továbbéléséhez.

A megemlékezés a vasárnapi istentisztelet alkalmával is folytatódott, ahol a vasárnapi iskolába járó gyerekek versekkel, énekekkel és jelenetekkel idézték fel Dávid Ferenc történelmi alakját.

Blénassy Jolán

Mikulás apó levele

Tisztelt UNOSZ Választmányi tagok, kedves Olvasók!

A nevem Mikulás apó, a hagyományos, de már nem sokáig! Ugyanis... Hát elmesélem Önöknek, mi történt velem nemrégiben.

Régi szokás szerint december elején felpakoltam a nagy piros zsákomat, és elindultam a hargitai hegyi kunyhómból töb-

bek között Kolozsvárra, hogy megajándékozzam Önöket, és jó munkát kívánjak az új választmánynak. Mikor aztán leérek az úgynevezett aszfaltos útra, megállít egy rendőr és igazolattal: hova megyek, mi célból, mi van a csomagomban? Mondom neki a szintiszta igazat, és megmutatom a zsák tartalmát. Mire az atyafi azt mondja: Apó, innen egy tapodtat sem mehet tovább, hát nem tudja, hogy ilyen termékeket nem szabad fogyasztani az Európai Unióban?

Hát ez meg miféle dolog – kérdelem én –, mikor én minden évben ezeket az édességeket ajándékozzom Mikulás napján. Ja, kérem – mondja a rendőr atyafi –, hát nem tudja, Apó, hogy

amióta beléptünk az Európai Unióba, más regulák vannak? Nézzük csak, mit ír elő a szabályzat: az ISO 825.693. számú nemzetközi szabvány 537.842. paragrafus 15.300. bekezdés x és y pontja szerint az Ön öltözete nem felel meg. Először is a kabátgombok átmérője nem szabványos, azután a szakálla túl hosszú, a sapkája bojtja túl kicsi. Lássuk továbbá az ételmisszerekre vonatkozó előírásokat: a feketeeperzsélé nevében túl sok az e betű, a Mozart csokoládé-bombonokon hiányzik Mozart eredeti aláírása, a nápolyi szelet hamisítvány, mert nem Nápolyban gyártották. Ezeket a finomságokat mind elkobozta a törvény nevében. Gondolom, volt annyi esze, hogy ne dobja a szemébe, inkább adja a gyermekeinek. Csak a Milka csokoládét hagyta meg. Látszik, hogy nálunk is terjednek a keleti vallások. Milkát szent tehénnek vélte és nem mert fellépni ellene.

A rendőr atyafi továbbá azt mondta, ha folytatni akarom a Mikulás apó mesterségemet, akkor előbb el kell végeznem egy tanfolyamot. Éppen most kezdődik Vásárhelyen egy európai-uniós alapokból finanszírozott tanfolyam, ahol pályázatírást és projektmenedzsmentet tanítanak. Ott megtanítják, hogyan lehet az Európai Unió strukturális alapjaiból pénzeket lehívni, például mikuláscsomagokra.

Nosza, el is mentem Vásárhelyre arra a tanfolyamra. Mondhatom, nagyon tanulságos volt. Egy fiatal, csinos kisasszony tartotta. Én nem sokat értettem abból, amiket mondott, pedig nagyon figyeltem. Először azt hittem, idegen nyelven beszél. Néhány szót fel is jegyeztem, hogy majd megkérdezzem a tiszteletes urat, hátha ő érti. Hát ilyenek voltak, hogy aszondja: tím,

trend, humán erőforrás, menedzsment, projekt, stratégia, paradigma, internet, honlap, imél, cédé, oké, sopping, infrastruktúra, logisztika stb.

De annál érdekesebb is volt ám a tanfolyamon, mégpedig az előadó kisasszony öltözete. Hát kérem szépen, nem kereshetett sokat a fehérség ezzel a munkával, mert csak igen-igen rövidcske szoknyára telt neki. De azért nem fázott, sőt a blúzát hasig kigombolva hordta. Aztán csak kinőtt pulóvereket viselt, kilátszott a köldöke, és úgy látszik, sietett a lelkem reggel a mosakodással, mert egy szappandarab benn maradt a köldökében, ott csillogott, meg aztán fésülködni is elfelejtett, mind szerteszt állott az a gyönyörű veres haja.

Szóval elvégeztem a tanfolyamot, van papirom róla. Azt mondták, két hét múlva jelentkezem Brüsszelben és 500 euró ellenében megkapom a „Nemzetközi Európai Unió Mikulás” jogosítványt, addig haladékat kaptam. Így hát sietve jöttem Önökhöz a megmaradt Milka csokoládékkal.

Isten áldja meg Önöket, eredményes munkát, jó együttműködést kívánok. Ha élünk, ha Isten is úgy akarja, ha pénzem lesz, és ha az Európai Unió is létezik még, akkor jövőre már mint nemzetközi uniós jogosítvánnyal rendelkező Mikulás jövök el Önökhöz.

Addig is itt hagyom Önöknek emléke a hagyományos mikulás-sapkámat, ezt már úgy sem használhatom többet.

Tisztelettel és szeretettel

December 6-án

az utolsó hagyományos Mikulás apó

ifjúsági oldal

Ebédosztás hobóknak

Idén ősszel megalakult az Unitárius Egyetemista Ifjúsági Lelkészség keretén belül a szociális csoport. A csoport elsődleges célja a hajléktalanok segítése, ugyanakkor más jellegű szociális tevékenységek megszervezését is vállaljuk.

Első próbálkozásunkra november 16-án került sor Kolozsváron, a hídelvei református egyházközség gyülekezeti termében, ahol meleg ebédet osztottunk a hajléktalanoknak. A szervezésbe többen is bekapcsolódtak. Többszörös megbeszélések után körvonalazódott, hogy mire milyen feladat jut. Más-más személy foglalkozott a teremszerzéssel, a bevásárlással, az ebéd elkészítésével. A feladatok szerteágazók voltak, de a jó csapatmunka eredményeként péntek reggel tíz órára minden készen állt.

Pénteken 10-14 óra között hirdettük meg az ebédosztást. Az első két órában kevés hajléktalan jött el, ezzel szemben egyre több kíváncsi egyetemista és szervező gyűlt össze. Az alacsony jelenlét miatt kissé elcsügged-

tünk. Amikor láttuk, hogy a városban itt-ott előzetesen kifüggesztett felhívás nincs hatással, elindultunk a város különböző pontjaira toborozni. Az állomás aluljáróitól a Széchenyi térig és a Főtérig mindenhol kerestük a hobókat. Különleges érzés volt, amint kimondottan ezeket az embereket próbáltuk kiszűrni a tömegből. Gyakran kerültünk abba a helyzetbe, hogy nem mertünk megszólítani valakit, mert nem tudtuk eldönteni, hogy meghívásunk sértő lesz-e vagy sem. Végül 23 ebédet sikerült kiosztani. Az ételosztás után mi is megebédeltünk, megköszönve egymásnak a segítséget.

Ilyen jellegű tevékenységet decemberben is szervezünk. Azt tapasztaltuk, hogy hasonló akciók megszervezésében mindig lehet olyan lelkes emberekre számítani, akik nem közömbösek, és szívesen segítenek, csupán a hírverést kell hatásosabban megszervezni.

Demény Enikő

Lehet-e forradalmár egy mai fiatal?

Ezt és efféle kérdéseket boncolgattunk az unitárius egyetemisták és főiskolások október 27-29-én Tordatúron megrendezett hatodik találkozóján.

A rendezvény témáját így lehet összefoglalni: *forradalmak keresztjében*. Mielőtt bármilyen sommás megállapítást tennénk ennek kapcsán, vizsgáljuk meg a fentebb említett kérdéseket.

A forradalom hirtelen érkező, megváltozó társadalmi jelenség, amely meghatározott idő alatt teljesen átalakítja a társadalmi és politikai intézményrendszert, vagy komoly kulturális, gazdasági áttörést hoz benne – olvashatjuk az értelmező szótárban.

Egyetemistának lenni – hallhatjuk gyakran idősebbektől – ma korántsem jelenti ugyanazt, mint pár évtizeddel ezelőtt. Nemcsak azért, mert a rendszer megváltozott, hanem mert mára éppen olyan természetessé vált ez a létforma, mint az, hogy valakinek személyi számítógépe vagy mobiltelefonja van.

folytatás a 18. oldalon

Vas Réka

Lehet-e forradalmár...

folytatás a 17. oldalról

Olyan korban élünk, amikor egyetemre járni már-már divattá vált, olyan hóborttá, amely igenis meg tudja rázni a társadalmat, akár egy forradalom, mely a veszteségek ellenére busás nyereségekkel kecsegtet – ez esetben a tudás és a fejlődés lehetőségével.

Egyetemistának lenni új életformát jelent. Külsőségeiben talán csak annyit,

hogyan új környezetbe kerülünk, megpasztaljuk azt, hogy valóban csak magunkért és magunknak dolgozunk. Bennünk viszont – főként a külső hatások miatt – valószínűleg forradalom zajlik. Néha valódi keresztútba kerül az ember: az elvárásai és a tapasztalásai keresztútjába.

Egyetemistának lenni nehéz, de kihagyni nem szabad! – szokták mondani. Fel kell ismernünk azt, hogy kezünkben van a lehetőség a fejlődésre, művelődésre és a fejlesztésre. A tanulás egy lehetőség,

mely egyre többek számára elérhető. Így arra kell törekednünk, hogy kiálljunk amellett, amit meg szeretnénk valósítani, és ezt a lehető legjobban véghez is vigyük!

Válaszként és egyfajta következtésként: igen, lehetünk mi, egyetemisták forradalmárok. Azok is vagyunk, ha felismerjük a bennünk és a világban rejlő lehetőségeket és adottságokat, és elég éberek vagyunk ahhoz, hogy jó célokra felhasználjuk azokat.

Vetélkedő és dévai zárándoklat

Tíz évvel ezelőtt útjára indult egy olyan vetélkedősorozat, amelynek nem feltétlenül a versengés a célja, és nem egy – mondjuk – görögországi kirándulás a tétje, hanem közösségformáló szerepe van, és lehetőséget nyújt az ismeretek gyarapítására. Az Országos Dávid Ferenc Ifjúsági Egylet (ODFIE) szervezésében zajló kettős jellegű vetélkedőre idén is több mint harmincan érkeztek Erdély különböző településeiről. Az egyháztörténelmi versenyre érkezőknek a kolozsvári János Zsigmond Unitárius Kollégium történelmét kellett áttanulmányozniuk, míg a nemzetközi vetélkedőn Luxemburgi Zsigmond uralkodásának időszaka volt a téma.

A vetélkedőt az elmúlt évekhez hasonlóan Kolozsváron szervezték, a János Zsigmond Unitárius Kollégiumban november 9-én. Délután dr. Szabó Árpád püspök nyitotta meg a vetélkedőt, majd az egyéni versenyszámok következtek. Még mielőtt

szor került volna a vetélkedőre, a résztvevők megtekinthették a kollégium felújított fizika és biológia szertárát.

Az egyéni versenyt követően csoportos vetélkedőre került sor, ahol már nemcsak a tudás, hanem az ügyesség is sokat számított, hiszen a zsűri még a testtartást is pontozta. A résztvevőknek tetszett a játékos vetélkedés, amelyet éjszakába nyúló gitáros énekítés követett.

A vetélkedő nyertesei: *egyháztörténelmi* részen: I. díj: Dimény Hajnalka (Vargyas), II. díj: Fazakas Noémi (Sepsiszentgyörgy), III. díj: Jakab István Barna (Sepsiszentgyörgy); *nemzetközi* részen: I. díj: Kisgyörgy Réka (Sepsiszentgyörgy), II. díj: Henning Eszter (Sepsiszentgyörgy), III. díj: Bencze Melinda (Sepsiszentgyörgy).

Másnap reggel a résztvevők autóbusszal Dévára indultak leróni kegyeletüket az első unitárius püspök és egyházalapító, Dávid Ferenc emlékcéllája előtt. Az egyházalapító életére és munkásságára emlékezve zárándokolnak el az unitáriusok minden évben Déva várához, hogy leróják kegyeletüket. Ezt a zárándoklatot 1998 óta évente az ODFIE szervezi. Több százan igyekeznek fagyban-sárban Déva várába érkezni, és méltón emlékezni az első unitárius püspökre.

November 10-én Erdély minden tájáról siettek fel a várba az unitáriusok, meghallgatni az ünnepi istentiszteletet, és meggyújtani az emlékezés lángjait a cellában. A fagyos, hideg időjárás ellenére több mint háromezren vettek részt az idei zárándoklaton. Az ünnepi istentiszteletet Bartha Alpár fiatalfalvi lelkész, az ODFIE korábbi elnöke tartotta, és dr. Szabó Árpád, az Erdélyi Unitárius Egyház püspöke is köszöntötte a zárándoklatot. A tizedik alkalommal megszervezett zárándoklat az istentisztelet után az emlékcella megkoszorúzásával, valamint gyertyagyújtással és virágok elhelyezésével ért véget.

Jobágy Júlia

Kedves Gyermek!

„Szeretnék én messze szállni, / pásztor gyermek lenni / betlehem-i szép mezőben / fényességre lenni”. Asztalos Zoltán *Négy kívánság* című versével köszöntünk titeket szeretettel karácsony közeledtén, amikor mindannyiunk otthonában és templomában felragyog a gyertyaláng, hogy fénye köré gyűljünk, és egymást átölelve köszöntsük a kis Jézust, aki maga a földre szállt Szeretetet. Játékunkban ezért találkoztok jó tündérekkel, királyokkal, és természetesen elröpülhettek arra a helyre is, ahol Jézus fényes csillag alatt jászolban született.

Kívánunk sikeres fejtörést, Istentől megáldott karácsonyt és boldog új évet mindannyiunktoknak

Nagy Gizella és Fekete Levente

Beküldési határidő: 2008. február 1-je.

Leveleiteket, megoldásaitokat az alábbi címre várjuk:

Fekete Levente

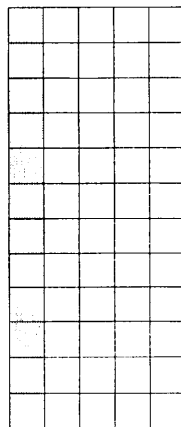
527005 Aita Mare

Str. Főút 349. jud. Covasna

Karácsonyi rejtvény

Egészítsd ki a táblázatot a szólásokból hiányzó szavakkal, majd olvasd össze az oszlop betűit, hogy megtudod, melyik karácsonyi szokásunkat rejtették el! (15 pont)

1. Késő ..... eb gondolat.
2. .... tervez, Isten végez.
3. Van mit aprítania a ..... .
4. Minden .... kanál.
5. Vedd elő a jobbik ..... .
6. Se híre, se ..... .
7. Nem látja fától az ..... .
8. Most ugrik a ..... a vízbe.
9. Se ....., se velege.
10. Elment ..... hegyezni.
- 11..... áll a haja.
12. Nesze ....., fogd meg jól.

Mese

(Sienkiewicz meséjét átdolgozta Sebők Éva)

Messze, messze, még az Óperenciás-tengeren is túl, szép Csodországban kis hercegnő született. Bölcsője köré gyűltek a tündérek meg a tündérkirálynő. Nézték a kislány álmodó arccsokáját, majd a királynő fölemelte a kezét és így szólt:

– Ajándékozzátok meg ezt a gyermeket azzal, amit legértékesebbnek gondoltok. Az első tündér az alvó fölé hajolt, s ezt suttozta:

– Én varázserőmből olyan szépséggel ajándékozlak meg, hogy aki rád néz, úgy véli, tavaszi virágot lát.

– Én – mondta a második – olyan szemmel ajándékozlak meg, mely áttetsző és mély, mint a tenger kékje.

– Én olyan sudár alakot adok neked, mint amilyen a fiatal palma törzse – ígérte a harmadik.

– Tőlem – szólt a negyedik – a földbe rejtett kincseimet kapod.

A tündérkirálynő elgondolkodott.

– Az emberek s virágok szépsége elhervad – mondta halkan. – A szem bűbája kihuny az ifjúsággal, de fiatalon is gyakran borítja homályba a könny. A szélvihar derékba tör a pálmát, a kor szele meghajlítja a karcsú alakot. Az emberek meggyűlölök, aki aranyát nem osztja szét köztük, aki meg szétosztja, maga marad szegény. Semmi maradandót nem adatok ennek a gyermeknek.

– De hát mi maradandó az emberben, s mivel ajándékozod meg őt te, tündérkirálynő? – kérdezték a többiek.

– Én jóságot ajándékozok neki – válaszolta mosolyogva a tündérkirálynő. – A nap pompás, fényes, de csupán világító szikla volna, ha nem melegtené a földet. A szív jósága olyan, mint a nap melege: életet ad... Jóság nélkül olyan a szépség, mint illat nélkül a virág. Jóság nélkül a gazdagság csupán az önzés gyámola. Jóság nélkül még a szerelem is csak tűz, mely pusztít és éget. Tudjátok meg, hogy a ti ajándékaitok mulandók, de a jóság maradandó: olyan, akár a forrás, melyből minél többet merítesz, annál bőségesebben buzog. A jóság – az egyetlen kiapadhatatlan kincs.

S itt ráhajolt az alvó gyermekre, szívet gyengéden megérintette, s ezt suttozta:

– Légy jó!

Szerinted mi a kapcsolat a fenti mese és a karácsony ünnepe között? (25 pont)

Vásárlás

December a vásárlás hónapja is. Figyeld arra, hogy mit vásárolsz! Néhány szempont vásárláshoz:

• Válasszátok az egyszerűen, környezetbarát anyagba csomagolt árukat!

• Előbb próbáljátok megjavítani a gépeket, ruhaneműket stb., és csak azután vásároljátok újat!

• Vásároljatok olyan árukat, amelyeket nem kell több ezer kilométerről szállítani!

• Ne vegyétek meg azokat a termékeket, amelyekből veszélyes hulladék lesz! Ha nem nélkülözhetők, csak keveset vegyetek belőlük, és minél ritkábban használjátok!

Kedves meglepetés lehet családod, barátaid számára, ha általad készített tárggyal ajándékozod meg őket, amelyet újrahasznosított anyag segítségével készítesz el.

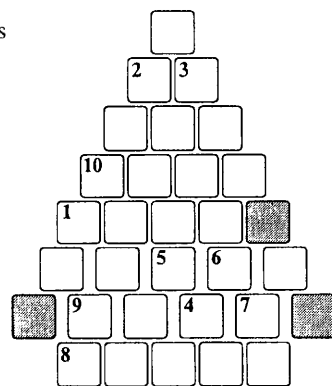
Írd le, mi volt számodra a legkedvesebb ajándék életedben! (15 pont)

Rejtvény az ajándékozásról

Ajándékot soha ne . . . . .ből vásárolj, hanem azért, hogy örömet szerezz vele!

Ha a karácsonyfa celláiba beírod a megfejtéseket, és a számított betűket kiírod, megtudod, **hogyan nem szabad ajándékot vásárolni. Vajon miért?** (10 pont)

1. Személyes névmás
2. ...öl-hatol
3. Majszol
4. Becézett Gábor
5. Király angolul
6. Válaszol
7. Ilyen a cukor
8. Fejfedő

Karácsonyi versszak

Alábbi két rejtvényünkben Móra László *Karácsonyi csengők* című versének utolsó szakaszát találja meg a rejtvényfejtő. Ezt kell beküldeni.

Vízszintes: 1. A versszak első sora. 13. Egyfajta kézimunkázás. 14. Francia folyó. 15. Zenei műfaj. 16. Híres énekes. 17. Sürgető szó. 19. A cink vegyjele. 20. Lábbal durván érint. 21. Heveny. 22. A hónap közepe. 23. Viselkedési szabályoknak megfelelő. 26. Szép táj jelzője. 27. ... victis, latin mondás: Jaj a legyőzöttnek! 29. Vonalzófajta. 30. Illatos kerti virág. 31. Nincs probléma! 34. Sok idővel ezelőtt. 36. Szül az állat. 38. Könnyed. 40. Ebben az irányban. 42. Híres egyiptomi királynő volt az ókorban. 43. Balti nép.

Függőleges: 2. Oxigén-módosulat. 3. Gyógynövény-fajta. 4. Afrikai nép. 5. Vén. 6. Az olasz főváros lakója. 7. Rőtvdad kicsinye. 8. Óramutató. 9. Megtörtént dolog. 10. Mosópor márka. 11. Hazai történész (Pál). 12. Valamint. **13. A versszak második sora.** 18. Kint, angolul. 24. Francia város. 25. Gyilkol. 26. Kicsinyítőképző. 27. Van ilyen béka is. 28. Középen hajt! 31. Cérna. 32. Napszak. 33. Alban ..., zeneszerző. 35. Személyéért. 37. Albán pénznem. 38. Kacat. 39. A máj valadéka. 40. Az orrához. 41. Költői napszak.

Vízszintes: 1. A versszak harmadik sora. 13. Telepes növény szaporító része.. 14. Nagy szláv nép. 15. Spanyolország rövidítése sportversenyeken. 16. Maradona egyik neve. 17. Rendszer. 19. Orosz bolygóközi műhold. 21. Jerry társa a rajzfilmben. 22. Irodalmár. 23. Szó-faj. 24. Muszкли. 26. Tejtermék. 28. Nem végtelen. 31. Ásványi fűszer. 32. Legendás finn futó volt (Paavo). 34. Puskát használ. 35. Körbe melléje. 36. Norvég utazó volt, a Kon-Tiki expedíció vezetője, ... Heyerdahl. 38. Édes szeszes ital. 39. Férfinév. 41. Az Európai Unió pénze. 43. Női név. 44. Rossz bor.

Függőleges: 2. Kis darabokra osztó. 3. Épületmaradvány. 4. Kiönt a folyó. 5. Matematikus volt, a halmazelmélet jeles művelője. 6. Fonalat készít. 7. Hegycsúcs. 8. Vízkiemelő szerkezet. 9. Belgiumi folyó. 10. Villanyégő. 11. Szintén ne. 12. Belső szerv. **13. A versszak utolsó sora.** 18. Téli sport. 20. Enyhe fenyegetés. 25. Sárgarépa. 27. Cipész vágó eszköze. 28. Piros. 29. Feszítő eszköz. 30. Hellén. 33. Rövid szoknya. 34. Durván taszító. 37. Attila népe. 38. Világító dióda. 39. Az orrához. 40. Írország jele sportversenyeken. 42. Skálahang.

A rejtvényeket Forrai Tibor készítette

A rejtvény-megfejtések beküldési határideje: **2008. február 5-e.** Csak azok vehetnek részt a könyvnyeremény-sorsoláson, akik mindkét rejtvény helyes megfejtését eljuttatják szerkesztőségünkbe. A nyertes nevét februári lapszámunkban közöljük.

Októberi rejtvényeink megfejtése: *Munkastilus*: Favágó vagyok, de órabérbe dolgozok; *Felesleges!*: A macskám nem tud olvasni, a férjem nem iszik vizet.

Könyvjutalmat nyert **Szabó Rozália** dicsőszentmártoni olvasónk. Gratulálunk!

Lapszámunk szerzői: **Adorjáni Gyöngyvér** tiszteletes asszony (Sepsiszentkirály), **Blénessy Jolán** óvónő (Székelyudvarhely), **dr. Czire Szabolcs** teológiai oktató, PTI (Kolozsvár), **Demény Enikő** egyetemi hallgató (Kolozsvár), **Ferenczi Mária-Magdolna** agrármérnök (Sepsiszentgyörgy), **Gálfalvi Gábor** nyugalmazott tanító (Alsóboldogfalva), **Jobágy Júlia** diák, JZSUK (Kolozsvár), **Józsa István Lajos** lelkész (Torda), **Koppándi Botond** lelkész (Torockószentgyörgy), **Kovács Réka** tanár, tanítónő (Marossszentgyörgy), **Lázár Levente** lelkész (Csokfalva/Szováta), **Pálffy Tamás Szabolcs** lelkész (Marossszentgyörgy), **Péterfi Sándor** lelkész (Küküllődombó), **Sebestyén József** építész (Budapest), **Szabó László** az UnitárCoop Alapítvány elnöke (Marosvásárhely), **Török István** lelkész (Olthévíz), **Vas Réka** egyetemi hallgató (Sepsiszentgyörgy)

Unitárius Közlöny

ISSN 1220-8418

Kiadja
az Erdélyi Unitárius Egyház
Kolozsvár
Alapítási év: 1888
Új sorozat (1990-től)

Szerkesztőbizottság:
dr. Rezi Elek főszerkesztő
Jakabffy Tamás szerkesztő

Munkatársak:

Gyerő Dávid
Asztalos Klára (Nők Világa)
Sándor Krisztina (Ifjúsági Oldal)

Szedés: **Rezi Éva**
Tördelés: **Ruzsa István**
Korrektor/olvasószerkesztő:
Kürti Miklós

Készült a kolozsvári Heltai Gáspár
Unitárius Nyomdában.

A szerkesztőség postacíme:
400105 Cluj,
B-dul 21 Decembrie 1989 nr. 9.
tel./fax: (0)264-593236, -595927

e-mail: tamas.jakabffy@unitarius.com

A lapszám megjeleníthető
az Erdélyi Unitárius Egyház
központi honlapján: www.unitarius.com

Lapterjesztés és adminisztráció:

Szabó Zoltán
A lapok kiszállításával
kapcsolatos felvilágosítás:
Verbum Egyesület,
Simon Ferenc, tel: 0264-596478

A kéziratok szerkesztőségbe
érkezésének határideje:
minden hónap 5-e.
15 napnál régebbi eseményről szóló
olvasói tudósításokat nem teszünk közzé.

Kéziratokat nem őrzünk meg,
és nem küldünk vissza.
Közlésre szánt fényképeket
kérésre visszaküldünk.
A lapban közölt írások
nem tükrözik feltétlenül
a szerkesztőség nézeteit.

A lapszám megjelenését
a Communitas Alapítvány
támogatta.